

Žiga

subotički dvojednik

Godina V. ❖ Broj 89 ❖ 25. travnja 1998. ❖ Cijena 2 dinara

Čestitamo! Ambasador paorskog srca

Visoki povjerenik Ujedinjenih naroda za izbjeglice Sagato Ogata imenovala je Đorđa Balaševića za svojega veleposlanika dobre volje za zemlje bivše Jugoslavije. Djelokrug rada panonskog veleposlanika bit će promoviranje prava izbjeglica te privlačenje pozornosti na njihove patnje. Dakle, Đorđe Balašević će i nadalje raditi ono što je i do sada. Ali sada i službeno, a nagrada je, što je rijetko u nas, stigla u ruke prave. Čestitamo!

Šedamdeset pet godina od smrti Jaroslava Haška, pisca koji nas je naučio kako je patriotizam savršen alibi svake hulje

Dobri Hrvat Švejck

Bio je drugi dan jeseni, godine 1915. kada se vojnik Jaroslav Hašek namjerno dao zarobiti od Rusa. Tog pijanca, humorista, anarhista i lakrdijaša, te osnivača Stranke umjerenog napretka u granicama zakona koja je za svoju zastavu uzela prljavu krpu za brisanje poda, poznavao je praktično sav Prag, pa se uskoro i sve novine raspisale o njegovim nedjelima. Hašek postao kulturni ubojica i zločinac, jer što bi drugo i bio ako je ezertirao iz K.U.K. vojnice, no o njegovim se zlodjelima pisalo i nakon što se Monarhija raspala, Češka postala republika i jedan patriotizam bio zamijenjen drugim patriotizmom. Sve dok se jednoga dana, u prosincu 1920., Jaroslav Hašek nije pojavio na ulazu pivnice Union, kada su svi, jednako onako kako zaključili da je ubojica, zaljučili i da on to nije. No, samo nekoliko tjedana kasnije Hašek je optužen zbog bigamije jer je iz Sovjetskog Saveza doveo ženu, a imao je već jednu u Pragu. Nije osuđen jer Češka u to vrijeme nije priznavala Lenjinovu teoriju, pa ni brakove sklopljene u njoj.

Hvatanje za trbuhe

U proljeće 1921. Hašek je počeo pisati dvanaestomjesečni roman o dobrom vojniku Švejku. U kolovozu te godine otišao je zauvijek iz Praga, u Lipnicu, i u narednih godinu i pol napisao prve tri knjige „Doživljaja dobrog vojnika Švejka“. Umro je pišući četvrtu, baš malo prije prve bitke u koju je hrabro trebala ući regimenta u kojoj je vojevao četni ordonans Josef Švejka. Jaroslav Hašek je, naravno, umro od srca.

Procjenjujući pokojnikovu imovinu u rujnu 1923. sudski vještaci nisu dali ni pet para na Hašekova autorska prava, pa su rekli: „Može se očekivati da za deset godina novim generacijama sadržaj ovog romana neće biti razumljiv, pa će stoga biti nemoguće pronaći one koji će biti čitati ovo djelo.“ Gospoda Šolc i Červinko su se smislo od pola prevarili. Naime, „Doživljaji dobrog vojnika Švejka“ su svih sljedećih godina, pa do kraja stoljeća, prevedeni na desetine i desetine jezika, ali su ih ozbiljni književni kritičari i povodljivo čitateljstvo obično čitali tek da se nasmiju, premda ova knjiga nipošto nije komedija, lakrdija, pa ni alegorija nekog zakašnjelog Don Quijota. Ljudi su se dobrodušno hvatali za trbuhe i prečevali se lakim čuvstvima lake književnosti, uživajući svojom pameti i intelektualnom lukavstvu pred Švejkovom blesavom i prostodušnom naivnošću.

Zbog nečega što su znali gospoda Šolc i Červinko nije bilo lako primjetiti da je Hašekov roman zapravo jedna strašna, iznimno vjerna i naturalna knjiga o ratu u kojoj baš ništa ne donosi utjehu, a sve potvrđuje da su neutješne stvari često smiješne i da su se ljudi u velikim ratovima baš zato smijali više nego obično. Josef Švejck je ozbiljan čovjek, najmanje koliko i danski kralj Hamlet, a svakako neusporedivo ozbiljniji od svih ratnih heroja u književnosti, od onih Homerovih, pa do ovih današnjih koji se tek pišu.

Spaljena galicijska sela

Josef Švejck je veselo otperjao u vojsku jer drugoga izlaza nije imao nakon što je gospođa Mlerova jednoga jutra kazala: „Ubiše nam Fedinanda!“ Prvo su ga smatrali retardiranim, onda zabušantom koji se želi izvući od fronte, pa su ga dodijelili vojnom svećeniku koji je onda Švejka izgubio na kocki, da bi zatim nakon raznih peripetija stigao sa svojom regimentom do Galicije. Tamo je pored nekog jezera našao odbačenu rusku uniformu, pa je samo želio isprobati kako čovjek izgleda u ruskoj uniformi, te je istog časa dopao u – austrijsko zarobljeništvo.

(...)

„Doživljaji dobrog vojnika Švejka“ su pametni, dobri i prilično beznađni uvod u sve ono što će uslijediti nakon smrti Jaroslava Haška, a hrvatski čitatelji imaju tu specijalnu sreću i čast da vesele anegdote o mržnji koje uopće nema ili ako je ima tada je s razlogom, te o popovima koji te drijese grijeha čim spomeneš domovinu, razumiju i danas metodama vlastite kože i duše. (...)

Oficir i gentleman

U različitim vremenima Švejka su prevodili prevoditelji iz različitih životnih i profesionalnih priča. Ovaj čitatelj posjeduje tri prijevoda: dva hrvatska i jedan srpski. Hrvatski su Ljudevita Jonkea, jezikoslovca kojem danas ne pamte Švejka, ali se ufaju u njegov nacionalizam, i Nade Gašić koja je u Švejku vidjela Zagorca, pa ga je prevela na zagorsko narječje. Srpski prevoditelj je veliki Stanislav Vinaver, čovjek švejkovske sudbine: bio je beogradski Židov, a glavu mu je 1941. spasila činjenica da je bio kraljevski oficir, te je dopao njemačkoga zarobljeništva. Preživio je koncentracijski logor jer je bio vojnik, a to se Nijemcima činilo važnije od toga što je bio Židov. Vinaver je bio ozbiljan pjesnik i prevoditelj, ali je znao što je to rat, pa je pisao i genijalne parodije. Ove godine se, dakle, navršava šedamdeset pet godina od smrti Jaroslava Haška, pisca od kojega pametan (ili zdravo blesav) čovjek može naučiti barem jednu stvar: Patriotizam je savršeni alibi svake hulje. Pa i one koja se nasekirala pročitavši prethodnu rečenicu.

Miljenko Jergović
(„Feral Tribune“, 14. travnja 1998.)

kut

Hvala

Možda je naslovnica u ovome broju „Žiga“ neobična. Možda, ukoliko se o njoj sudi bez dubljeg promišljanja. Privid tek! Ili negacija negacije, što bi se reklo dva „ne“ uvijek daju jedno „da“, bez obzira na sisetm. Pa ipak malo pojasnimo.

Prvo ne, odnosi se na to da bivši glodur „Žiga“ već dulje vrijeme abuzira Jaroslava Haška, odnosno njegove tekstove, napose „Povijest Stranke umjerenog napretka u granicama zakona“. Ovo je prigoda da se našem suvremeniku Hašku zahvalimo.

Drugo ne, jest činjenica da „Feral Tribuneu“ „Žig“ šaljemo redovito što je ujedno i prigoda da se i njima zahvalimo što nam „Feral“ uzvratno ne šalju. Stoga koristimo priliku i sliku da prenesemo dio njihova teksta, pretplatu na primljene egzemplare „Žiga“ na ovaj način naplatimo. Za tužbom nećemo posezati (imaju ih i ovako dovoljno), već očekujemo da nam ubuduće „Feral“ redovito, na doličnu i dotičnu adresu pošalju. Unaprijed i njima Hvala.

Vojislav Sekelj

Je li uvezena sol iz Bjelorusije radioaktivna?

Problemi dragovoljnog pristajanja

Neki su prijestolnički nezavisni dnevnicu prošloga tjedna objavili na prvi pogled običnu vijest da je u Jugoslaviju nedavno uvezena veća količina kuhinjske soli, oko 50.000 tona, iz Bjelorusije. Naravno, vijest je bezazlena dok se ne otkriju „pikantni“ detalji koji kazuju da je sol proizvedena u rudnicima bjeloruske oblasti koja se smatra jednom od najpogodnijih od velike havarije neuklearne elektrane u Černobilu sredinom osamdesetih, te da je, kako se s početka navodilo, ozračena.

Vijest kao vijest, bez obzira na šokantnost, u našim smrklim prilikama prošla je prilično „nevino“. Niti se je netko posebice uzbuđio, niti je neka od stranaka prikladno reagirala, niti su pak nevladine ekološke organizacije digle glas... Kao i u slučaju nedavnog bratskog klanja po republikama bivše Jugoslavije, sve je prošlo u anemičnom stilu – ono što se mene ne tiče izravno kao i da ne postoji. Dakle, snažno kritičko javno mnijenje, čija je uloga kontrola i primoravanje vladara da rade u istinskim interesima građana, još ne stanuje ovdje.

Očito, riječ je o ozbiljnoj sociopatološkoj pojavi čija je temeljna značajka dragovoljno pristajanje na ono što se od strane drugih servira. Naravno, to drugo može biti nešto ili netko, dakle može biti konkretno, ili pak može imati neki apstraktniji, a time i teže uočljiviji oblik. Također, ova pojava slijepoga slušanja autoriteta i pristajanja na servirano nije značajka, čini se, samo našeg društva. Naime, ove pojave u većem stupnju zatičemo u gotovo svakoj zemlji gdje su socijalizam i njegova ideologija bili integrativna matrica društvenog sistema, te u tzv. nerazvijenijim društvima u kojima nije razvijeno civilno društvo. Istina, stupanj nerazvijenosti javnog mnijenja u ovim je državama različit, pa je za pretpostaviti da je izraženiji u onim društvima u kojem su na vrijeme

učinjene korjenite reforme, a proces tranzicije najdulje otišao.

No, pojava se društvene anemije može tumačiti, vjerojatno dosta uvjerljivo, stavom da je čovjek u socijalizmu bio ne previše svjesni kotačić velikoga mehanizma koji se upravljao iz jednog centra moći. Dugim boravkom u sistemu koji je počivao i na vrijednostima vjernoga slušanja jednog centra i izvršavanja toga što se gotovo bespogovorno slušalo, proizveden je izgubljeni čovjek koji mreže svijeta u kojem boravi nije u stanju kontrolirati. Drugim riječima, on ne zna kako mu se treba suprotstaviti, te njima ovladati. Stoga nije ni svikao kako i zbog čega treba dizati glas...

Ova je pojava itekako zabrinjavajuća, budući da se putem javnog mnijenja očituje i solidarnost imaginarnih građana okupljenih oko nekog interesa. A društvo u kome građani nemaju elementarnu solidarnost i u kome ne postoji bilo kakav društveni oblik za iskazivanje nepristajanja, govori da je ono do te mjere uspavano da se ne može suprotstaviti ni najvitalnijim interesima, a to je zacijelo pravo na život. Jer, sutra se može dogoditi da će netko ponovno...

Na sreću ovom prilikom, barem po izjavi ljudi s Instituta za nuklearne znanosti iz Vinče, uvezena sol nije u značajnijoj mjeri radioaktivna, te ozbiljnije štetna po zdravlje. No, to ne ohrabruje, jer vrijeme prolazi a događaju se druge opasne stvari, dok građani ne čini puno toga. Opsesivno vezani za velike probleme, okupirani rješavanju „globalnih“ pitanja samo riječima, propuštaju činiti u vlastitom djelokrugu male korake s velikim posljedicama. Jer na koncu, ipak smo i građani svijeta, te nas se zacijelo tiče i smrt Pola Pota u Kambodži, kao i svakodnevno umiranje 80.000 djece od gladi. Dok toga ne budemo svjesni i dok ne budemo prakticirali u rješavanju problema svijeta svakodnevnim činjenjem u privatnom i javnom životu, dotle ćemo biti pijuni u rukama drugih, koji mogu biti žrtvovani kad se igraču prohtje.

Tomislav Žigmanov

Klorizmi

- Čim vlast siđe s uma, popne se narodu na glavu.
- Dobio sam odriježene ruke. Razriješio sam se zatvora.
- Ne smijem raditi danju, jer radim na crno.
- Vlada narodnog jedinstva je manje više radikalna.
- Ako već moramo biti gladni – da bar što više imam piti.
- Tko se s nama ne slaže, taj nas je već slagao ili će nas slagati.
- Doušnici idu po tragu da im se vidi trag.
- Daleko smo dogurali stojeći na mjestu.
- Predsjednik je kazao NE svijetu, a od naroda se očekuje da šuti i to NE zaokruži.
- Radimo sve i svašta samo da ne bi morali raditi.
- Njegova VOLJA da kaže NE postade naša NEVOLJA.
- Čovjek koji govori strane jezike, maternji jezik drži za zubima.

Dajo Ranje

„Žigov“ NASLOV IZMEĐU DVA TJEDNA

Beda pobjede ili Pobjeda bede

SMEDEREVSKA SEMICA, 14. 04. 1998.

Čitajte
nas i na
Internetu:

www.tippnet.co.yu/zig/

zig

25. travnja 1998.

broj 89

Izdavač: HKC „Bunjevačko kolo“

Adresa: Trg cara Jovana Nenada 15, 24000 Subotica

E-mail: zig@tippnet.co.yu

Tel: ++381 24 28 334

Žiro račun: 46600-678-7-3551

Osnivač:

Vojislav Sekelj

Glavni i odgovorni urednik

Tomislav Žigmanov

Uredništvo:

Jasmina Bačić, Mirko Kopunović, Vojislav Sekelj

Tehnička urednica:

Jasmina Bačić

Tisak: „Globus“, Subotica

List je registriran kod Ministarstva za informiranje Republike Srbije pod brojem 1620 od 25. travnja 1994. godine.

zig

izlazi svake druge subote

POGLED IZ NOVOG SADA

Prazne stolice

Zbivanja u Jugoslaviji poslednjih meseci neodoljivo podsećaju na ono što se dešavalo u isto vreme 1991. Režimska propaganda danomice grmi protiv separatista, ovaj put albanskih, a snage, uz sve приметniju pomoć vojske, preduzimaju mere iz svoje nadležnosti. Razlika je, pak, u tome što sad nema putujućeg predsedničkog cirkusa i što je parče globusa o čijem komadanju govori mnogo manje.

Dok su se 1991. predsednici republika svadali uz birana nacionalna jela i pića na Ohridu, u Splitu, na vrelu Bosne i drugde, da su u modi prazne stolice. To jest, pregovarači sedaju za one stolice gde s druge strane nema nikoga. Delegacija Vlade Srbije, doduše, u Prištini slika sa nekim ljudima, ali oni ne predstavljaju nikoga i s njima se nema o čemu razgovarati. Predstavnici kosovskih Albanaca ponekad porazgovaraju s nekim strancima, ali to nije dijalog o kosovskom problemu. Predstavnici novosadskog dela koalicije „Vojvodina“ slikaju se na „Spensu“, gde tobože čekaju Mirka Marjanovića ili nekog njegovog izaslanika radi razgovora o vojvodanskom pitanju. Vođe sandžačkih Muslimana i koalicije „Šumadija“ čine isto to u Novom Pazaru, odnosno Dragujevcu.

Mnogi bi da razgovaraju ali nemaju s kim.

Režimu, očigledno nije ni stalo do toga da se nađu za istim stolom sa predstavnicima Albanaca. Da mu je bilo stalo, u poslednjih deset godina imao je bezbroj prilika da ih pozove, prizna i

makar sasluša. Mesto pregovarača, u južnu Pokrajinu je slao policajce. Sada je pak odlučio da odgovornost za svoje postupke i nečinjenje svali na narod koji se, navodno, protivi stranom mešanjju, a njegovi izaslanici u isto vreme obilaze evropske prestonice i moljakađu za prijem u Savet Evrope.

Rastojanje između Beograda i Prištine je pre deset godina bilo mnogo manje nego što je danas. Politika samodovoljnosti jače strane, odnosno nepriznavanja problema, izrodila se u politiku pendreka. Sad su Albanci u poziciji da otežu s pregovorima, jer su u očima sveta stekli oreol žrtve.

Miloševićev režim održava se upravo politikom praznih stolica. Odbijanjem ozbiljnog razgovora i upotrebom sile oterao je Sloveniju, Hrvatsku, Bosnu i Hercegovinu, Makedoniju. Odbijanjem da sedne za isti sto s Milom Đukanovićem, predsednik Jugoslavije pokazuje da je spreman da istera iz države i Crnu Goru. Albanci su jednom nogom već izvan Jugoslavije, a Beograd ne raspolaže tom silom koja bi mogla da ih zaustavi. To može da učini jedino međunarodna zajednica, ako proceni da je to u njenom interesu.

Vojvodina, srećom nije Kosovo. Međutim, i ovde ima o čemu da se razgovara, a odbijanje razgovora dovešće do toga da sutra problema bude više.

Politika praznih stolica može da se vodi na pustom ostrvu. Ostatak Jugoslavije sve više liči upravo na zabačeno i zaboravljeno ostrvo. Ako je vlastima i ovaj put uz podršku većine stanovnika stalo da tako i ostane, svet će naći načina da je još više izoluje.

Ko neće da razgovara sa drugima – osuđen je da priča sam sa sobom. Takvome, kažu ljudi, pomoći nema.

Mihal Ramač

Usvijest razvojnih prilika jednog posve običnog slučaja

Uskrsnuće mladog Sitara

„U vezi sa konkursom za popunu slobodnog radnog mesta profesora mađarskog jezika objavljenog u listu 'Borba' dana 30.03.'98. ovim Vas izvestavamo da niste izabrani. Izabran je kandidat (...), koji ispunjava uslove iz konkursa za poslove navedenog radnog mesta.“

Suho, hladno i profesionalno poput i svakog drugog objavljivanja rezultata natječaja. Ništa čudno za svijet u kojemu živimo. Ali ipak, zavirimo malo u srž nekoliko redaka prispjelih na adresu kandidata koji ne ispunjava uvjete objavljene 30. 3. 1998. u listu 'Borba'.

Iznad „odluke direktora“ Ekonomske srednje škole „Bosa Miličević“ („Del.broj 01- 201“ od „17.04.1998.“) i potpisa Dragovića Natalije nalazi se ime osobe koja je stjecajem životnih okolnosti moja supruga. Kao takav, donekle sam upućen u svijest razvojnih prilika jednog posve običnog slučaja.

Odlukom sa sjednice Skupštine općine (19. ožujka) dotadašnja profesorica mađarskog u dotičnoj školi Valéria Ágoston Ribilla imenovana je za ravnateljicu Dječjeg kazališta u Subotici te je njezino radno mjesto ostalo upražnjeno. S obzirom da moja supruga već nekoliko godina u istoj školi isti posao obavlja s poludnog vremena, čini se posve prirodnim da se natječe u disciplini u kojoj je sutkinja ravnateljica ove odgojno-obrazovne ustanove.

Svoje, zakonom dopušteno, „diskreciono pravo“ Natalija Dragović iskoristila je već na prvom koraku, pismeno pozvavši ravnateljicu da se javi „na dogovor“ 15. travnja, tačno određeno vrijeme. Datum kada je tekst pisan naznačen 19. travnja, no poštanski žig ima datum pet dana kasnije, tj. dan prije uoči poziva, odnosno stiže tačno na dan poziva. Ni to ne bi bilo prijeporno da nije okolnosti koje su direktorici, njezinim djelatnicima u školi, te ljudima koji nas poznaju itekako poznate. Na zahtjev da „dogovor“ odloži dan kasnije nevoljko pristaje, no uz diskreciono pitanje može li se moja supruga na posao vratiti uopće! Neće moći. Makar ni dana više ne radila u toj školi.

„Borbu“ nismo čitali, no u školskoj arhivi postoji dokumentacija u kojoj piše da je moja supruga završila studij mađarskog jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu u Novom

Sadu; na „sistematskom pregledu“ pred zapošljavanje prošla je kao nervno stabilna osoba koja je sposobna raditi s djecom (i odraslima), a niti je do sada sudski kažnjavana ili gonjena. Koji su to uvjeti koje je (...) ispunila, a druga nije, diskreciono zna samo Natalija Dragović, koja je, diskrecionim izbacivanjem Ivana Cankara iz školskih programa ove zemlje, diskreciono uskrsnu mladog Sitara, koji je slugu Jerneja diskreciono poslao po pravicu.

Jer, opravdano izbivanje iz škole pokazalo se nedovoljnim argumentom pred voljom državne dužnosnice. Otprilike u onolikoj mjeri u kolikoj i isluženi kadar (ili stroj) u nekoj ustanovi. Pri tome, naravno, postoji period vakuuma u kojemu plaću ne možeš očekivati niti od ustanove u kojoj si zaposlen niti od one koja je po prirodi stvari o tomu zadužena skrbiti. Sve po zakonu, uz iznimku „ali“.

Jest: povrijeđen sam, škrt, egoist... No, ne iz zavisti. Riječ je o osjećaju izgubljenog prava, poznatog tolikom broju ljudi koji su nemoćni nositi se s ustrojem ovoga društva. Za razliku od njih, jedina mi je utjeha što o ovome imam gdje prozboriti, svjestan dokumentacijskih značajki teksta i svog „diskrecionog prava“ na riječ.

Zlatko Romić

Pred 1. svibnja, Međunarodni dan rada

Praznik sveden na lakrdiju

Prvi je svibanj sve do skora bio jedan od najznačajnijih „blagdana“ marksističke religije. Stariji se sjećaju na koje se je načine onda slavio kult rada... Postojeći rituali su na najbolji način ukazivali na sakralnost države, a činjenje obreda učvršćivao je njezine temelje – vjeru u svetost proklamiranoga.

A danas je društvena vjera posve druga. Isto tako, danas je radnička klasa ponižena, živi u bijedi, preživljava na rubu društva... Oni, pak, koji se legitimiraju kao njeni zastupnici ne imaju previše za to, a i što bi kada više nije u modi pozivati se na radnike. Međutim, na djelu je i nagli kolektivni zaborav nedavno prošlih raznovrsnih misterija glede Rada u kojima su gotovo svu sudjelovali, što je također problematično.

Stoga će i predstojeći veliki happening na Paliću biti malo veći seoski vašar, budući da je značenje radnika u zemlji, u kojoj radnici u većini ne rade, odavno izgubljeno. No ipak vrijedi stvarati privid nekakve brige i za njih, makar datumom održavanja vašara.

(t. ž.)

MARGINALIAE ZABATKIENSES

KAPETAN LYNCH, POLIHISTOR

Subotička televizija se pre nekoliko dana prošetala glavnim gradskim trgovima u najboljoj nameri da čuje mišljenje građana ovdašnjih o epohalnom izumu zvanom referendum. Za subotičko političko, nacionalno i svako drugo šarenilo gotovo je neverovatno kako su svi odgovori, bez izuzetka, bili na tragu (autorima) poželjne negacije. Prekinuli smo partiju bilijara da bi odgledali ovu anketu, jer je jedan od upitanih bio među nama. Znali smo šta je rekao, kao što smo znali i to da to što je javno rekao – ne misli.

Sa ekrana nam je plasirana lažna slika o onome što se obično zove „javno mnjenje“. Neko bi rekao kako je u tom pogledu televizija sasvim nevina: zašto čovek nije rekao to što misli? Čaka je u tome što i on zna: u tom slučaju bi nas brižna televizija poštedela njegovog izdajničkog osmeha. Ovako, ostalo mu je da razmišlja o mogućnosti da snimak njegove izjave stigne u mesto odakle potiče: tamo bi, nema sumnje, sa zadovoljstvom pozdravili njegovu izjavu. Ako bi ikad više smeo da zaviri u rodnu varoš.

Uz retke izuzetke poput ovog, na malom ekranu uglavnom gledam samo filmove. Vraćam se zato pisanim prenosiocima vesti i informacija, koji su mi bliži. U lokalnom nedeljniku koji se ranije reklamirao svojim najboljim namerama nalazim tekst gospodina koji nadahnuo objašnjava kako ćemo sutra (ovo pišem u sredu, 22. aprila) zaokruživanjem NE glasati ZA sebe, za svoj opstanak. Odnosno, da će DA zapravo biti NE. Verbalna akrobatika kojom se to dokazuje, sve uz pomoć Victora Hugoa i Đure Jakšića kao nevinih svedoka, fascinantna je. Mnogi bi sholastičar, verujem, tu otkrio (novo) vrelo inspiracije.

Sugestivnom pogledu rečenog gospodina, koji svoje čitaoce – hvala urednicima! – sa slike pečatane pored naslova ne gleda

baš u svakom broju, teško je odoleti, pa tako čitam sve, do zadnje reči. Da oteram urok od sebe, valjda. Oduvek sam se divio polihistorima, ljudima koji su superiorno vladali znanjima svog vremena. Nema sumnje da je pomenuti autor visoko rangiran na lestvici kandidata za taj uvaženi naslov: nedavno je obrazlagao pogubnost ideje da se nekadašnjim, ja bih rekao pravim vlasnicima, vrati imovina koju je svojevremeno, zarad svojih sitnih interesa, a navodno na opštu polzu, uzaptila država. Pa onda čitam vakelu koju je očitao subotičkom gradonačelniku, koji se usudio pomisliti da je sloboda preduslov demokratije. Gospodin Rokić je sa dva poteza pera, u briljantnoj analizi koja je dubinom misli uz bok „Kratkog kursa istorije SKPB (komunista)“, pokazao da je to zabluda. Ma kakva sloboda, nje nema, sve je to neka jeres: za demokratiju su potrebni demokratski opredeljeni ljudi. Eto, i on se tako oseća, pa ako treba – tu je.

Ima gospodin Rokić i drugih atributa. Recimo, njemu je sve jasno, on je u stvari sve znao i pre nego što se dogodilo, samo ga niko nije pitao. Tako mu je preostalo da se samo blago osmehne i u nekom kafiću u blaženom neznanju ostavi predstavnike današnje mladeži (komada nekoliko) koji su uvereni da aktuelna vlast vodi katastrofalnu, samoubilačku politiku. Ma kakvi, reći će g. Rokić sa nonšalancijom starca koji je sve prošao i sve zna: luda mladež pojma nema.

Slično je prošao i njegov proamerički orijentisan prijatelj, advokat, kada su se sreli onih davnih dana dok je Nixon obilazio tadašnju Jugu: prema sećanju g. Rokića, on je nešto navodno lupio u Zagrebu, zbog čega se i g. advokat zastideo ovog notornog lažljivca i opštepoznatog rasturača Jugoslavije. Nonšalantna ležernost kojom g. Rokić (zlo)upotrebljava svoja sećanja i činjenice zabrinjavajuće je zaprepašujuća. Sećanja su, naime, vrlo kvarljiva roba, a činjenice se, ma koliko se to g. Rokiću činilo čudnim, mogu proveriti. O njima će, na primeru Nixonove posete i metoda gg. Rokića i sličnih, biti reči u narednom broju. Naravno, i o kapetanu Lynchu, čiji je g. Rokić izgleda vatreni pobornik.

Dorđe Dragojlović

TREĆI SVIJET

Nadobudni namćor – skica za portret

Obično stoji sam, za šankom, pripit, besan i nadmeno samozadovoljan.

To je on – nadobudni namćor. Sam je, zato što više nikoga ne interesuju njegove vulgarne opaske; ponavljajući se, ne zna koliko nam je dosadan. Cupka u mestu, nervozan je, oznojenih dlanova spreman je na raspravu, zureći heroinskim pogledom u tačku ispred sebe, čeka na novu žrtvu.

O. K. uradio je nešto u životu, stvorio par osrednjih dela, ali sasvim nebitnih u istoriji umetnosti, tako da nema svrhe pominjati ih. Nedostatak opšte kulture ogleda se uvek kada treba da argumentuje ono što je maločas iskritikovao. Ako ga uhvate u laži, on Vam neće priznati da nije čuo za vašu omiljenu knjigu, koju je upravo ocrnio, nego će debatu usmeriti u drugom pravcu, te će Vam reći da ste seljačina, da ga ne shvatate i da on stvari gleda iz nekog drugog ugla.

Smatra se najvećim umetnikom na ovim prostorima još od kamenog doba, prepotentan je i agresivan. Kritikuje sve i svakoga, od Biblije do Interneta. Posle šest piva on je bučan i ako ste iole civilizovaniji od njega, moraćete klimati glavom u znak razumevanja, iako se ne slažete sa njim. Za njega Vi ste provincijalac i kvaziumetnik, oko nas vlada palanački duh, a sve što je neko godinama stvarao, on će oceniti kao običan plagijat ili totalni promašaj.

Stara poslovice kaže da svaka ptica svome jat u leti, i zaista naš junak – Namćor, prosto obožava da se druži sa sebi sličnima, te zajedno, kao bakice na klupama u najzabitijoj selendri, sede u lokalnom bifeu i „mlate praznu slamu“ u beskonačno dugim i besmisleno dosadnim kafanskim ćaskanjima.

Ne pada im na pamet da se pokrenu i urade nešto korisno, ali drugi koji to urade predmet su njihovog podsmeha. Devet je paklenih godina iza nas, a svi oni koji su ih mirno posmatrali i učestvovali u kafanskim teoretsanjima, sem praznih boca iza njih, nema ništa i neće ostati ništa.

boris 001

Internet je preko nas došao u Suboticu – budite sa nama!

tippTopp
System

Postanite prijatelj Interneta!

Predstavite svoju firmu svetu! ✓

Izradujemo www prezentacije i držimo ih na Svetskoj mreži

Kompletna ponuda internet servisa ✓

Subotičko čvorište je kod nas

Naučite koristiti Internet i Vi ✓

Kurs traje 16 časova

Sve INFORMACIJE možete dobiti u našem Informativno-prodajnom centru

BRAĆE JUGOVIĆA 5

Radno vreme: **9 – 19 sati**

555-765

E-mail: **admin@tippnet.co.yu**

Home Page: **www.tippnet.co.yu**

Isma čitatelja

Gospodinu Tomislavu Žigmanovu

Moram reagirati na Vaš članak (pretpostavljam da su t. ž. Vaši prijatelji) „U okviru 'Pasijske baštine' u Zagrebu“ pod naslovom Zapažen nastup Subotičana“. Već sam naslov rubrike ne odgo-ara stvarnosti, jer se „Pasijska baština“ nije odvijala samo u Zagrebu, nego se, kako i sami kasnije pišete, odvijala i na Hvaru i na Korčuli.

Drugo, „Pasijska baština“ ne proučava samo Kristovo trpljenje, muku i smrt, nego i uskrsnuće, kao jedinstveni misterij i njegov utjecaj na život i kulturu Hrvata.

Vrlo je površno pisati prikaz određenog događaja na temelju ospekata i promidžbenog materijala, jer se izlaže opasnosti da informacija postane poluistina ili čak dezinformacija. Kada ste već došli u posjed tih materijala, bilo je to očito od nekoga tko je i bio pozivan ili sudjelovao na tim zbivanjima, onda ste mogli pozvati tu osobu i zapitati da li je sve proteklo onako kako je programom bilo predviđeno. Tako se dogodilo da je u članku ispalo da je g. Andrija Kopilović „govorio o 'Štovanju kalvarije u Subotici'“, a on uopće nije bio prisutan, niti na Hvaru niti na Korčuli, a niti je tko pročitao njegov referat, pa čak ni sažetak njegovog izlaganja, koji je objavljen kao materijal za sudionike skupina. Umjesto da ste mogli okrenuti telefon i zapitati, tj. provjeriti što je bilo, a ne pisati napamet iz letaka i promidžbenih materijala. Na kraju biste zgodom saznali da je i moje izlaganje imalo daleko širu tematiku od one naslovljene, da sam naime u svojem predavanju koristio radio „Pasijsku baštinu u djelima biskupa Ivana Pavała Antunovića“, a da je samo jedan segment toga izlaganja bio Antunovićevo molitvenik „Čovik s Bogom“ i križni put u njemu.

Smatram da je ovakav jedan događaj od velikog značenja za hrvatski narod i Crkvu u njemu, a na kojem su sudjelovali i naši Hrvati, kao prvi sudionici tih kulturnih manifestacija izvan Republike Hrvatske, morao dobiti daleko veći publicitet, jer se radi o nečemu najdublje korijenjeno hrvatskog narodnog bića i njegove kulture, a eto o njemu se pisalo s ospekata. Ne zaboravite da „scripsit“ i da su strašno svjedočanstvo o vremenu i ljudima koji su ga stvorili, jer je Augustin iz Hipona rekao „Vremena, to smo mi!“ Dakle sve što napišemo, ali i što prešutimo ili previdimo, ostaje na odložno sudu povijesti, a za one koji vjeruju i sudu Božjem!

Želim Vam puno svjetla i ljubavi za Istinu, jer ona mora biti glavni vodilja i jedino za što se on mora zauzimati.

Uz iskren pozdrav

Lazar Ivan Krmpotić

Propust je odraz stanja, a ne stvar intencije

Štovani velečasni Krmpotiću!

Dirljiva je Vaša briga za istinu ovom prilikom kada ste u pripremi, pored ostalih, Vi i Vaš nastup. Ali mislim da samo posredno i iz daljega pogoda bit stvari. A ona se tiče ukupnoga stanja novinstva na hrvatskom jeziku u SR Jugoslaviji.

Ali prije govora o tome, želim samo ukazati da smo o onome o čemu se kulturni projekt „Pasijska baština“ bavi ukratko pisali pozivajući se na riječ „pasija“, koja izvorno znači muka. Naravno da se podrazumijeva iz konteksta da ona izravno pogoda ono što nakon muke Isusove slijedi – uskrsnuće, za čije temeljite objašnjenje, inače u ovim malim novinama, prostora nije bilo. Druga stvar koju još ovdje želim reći jest u formi pitanja: ne nam otkuda u Vas toliko čvrsto uvjerenje da smo informaciju o „Pasijskoj baštini“ saznali „od nekoga tko je ili bio pozivan ili sudjelovao na tim zbivanjima“, te da nismo okretali telefon. Istina je, na žalost, suprotna (možda bi je prije toga trebalo provjeriti telefonskim pozivom?) – pukom slučajnošću smo došli u posjed tih brošura, a budući da je bio Veliki tjedan nismo mogli obaviti telefonom nikoga. Naime, brošuru smo dobili zahvaljujući pošiljci jednog zaljubljenika našeg zavičaja koji je na studiju u Zagrebu... A to ide na našu sramotu, budući da je svjedočanstvo o našem blijedom vremenu i nama, naglašavamo ovo nama, imenima koji ga tvorimo.

Jer, bit je problema krivih napisa i propusta u tome što su oni odraz ukupnog stanja u kojemu se nalazi hrvatska zajednica i novinstvo na hrvatskom jeziku u nas. Vjerojatno znadete da potpisnik ovih redaka i pisac „površne“ vijesti o sudjelovanju bačkih Hrvata na „Pasijskoj baštini“, koji je „morao dobiti daleko veći publicitet“, nije prevashodno novinar, nego je među dosta toga ostaloga i novinar, kao uostalom i svi koji u „Žigu“ kušaju sudjelovati na nečemu što se zove ostvarenje prava Hrvata na informiranje na vlastitom jeziku. Jer, biti pravi novinar kojega vodi Istina nitko ne može biti u pravom smislu riječi sve dok ne bude elementarnih preduvjeta za to (recimo da mu je to profesionalni posao), što Vi predobro znadete. Ovim naravno ne bježimo od dijela krivnje za učinjene propuste. S druge strane, znakovit je i Vaš propust, kojega, istina, ne pominjete. Nije na odmet znati da je gotovo svugdje, samo valjda ne u nas, ustaljena praksa da se o nečemu što se zbiva održava, na primjer, konferencija za tisak, ili se pak putem pismene obavijesti, koja se proslijedi sredstvima informiranja, upozna javnost. S druge strane, za očekivati je u procesu gradnji pretpostavki za naše kvalitetno informiranje, do čega ja Vama nadam se stalo, i stvaranje kadrova, u kojemu trebaju imati važnu ulogu, pored drugih, i hrvatski svećenici. Stoga bi bilo normalno da je neki župljanin iz Đurđina s talentom za pisanje, dakle, netko tko je na izvoru informacija, napisao nešto više i točnije o tome, a ne da mi prepisujemo iz brošura...

Na koncu mislimo da je ljudski griješiti, kao što je i problematično od drugih očekivati previše... No važnijim se čini osvjedočiti spremnost da se u cilju Dobra skupa radi, a čega u nas na svakoj strani izgleda ozbiljno manjka. Jer, Burjevcima više prilici, tako izlazi na osnovu cjelokupnih prilika, da oko njih drugi trebaju puno brigovati...

Tomislav Žigmanov,
glavni i odgovorni urednik

Pravnički

kutak

Referendum

ne prestaje biti jednom od glavnih medijskih političkih tema u zemlji, a način na koji se manipulira ovom u biti demokratskom institucijom, pokazuje kako je ovo jedna među mnogim pojavama koje su djelovanjem vladajuće partije pretvorene u svoju suprotnost, nerijetko i ruglo.

No, što je zapravo referendum? Riječ je latinskog podrijetla i izvorno znači *ono što treba predložiti*. Referendum je oblik neposrednog odlučivanja građana o nekom pitanju koje mora biti formulirano tako da se na njega može odgovoriti riječima „za“ ili „protiv“. Premda začetke referenduma neki vide u antičkoj Grčkoj, on se ipak javlja tek koncem XVIII. i tijekom XIX. stoljeća u modernoj Švicarskoj i pojedinim federalnim jedinicama SAD, gdje se i danas najšire primjenjuje, dok je u drugim zemljama praktički vrlo rijetka pojava.

Referendumom se može odlučivati o prihvaćanju ili odbacivanju nekog *pravnog propisa* (ustav, zakon i sl.) ali se za predmet može imati i kakvo *političko pitanje*. Postoje razne vrste referenduma, od kojih su značajniji *obvezujući i savjetodavni* (obzirom na obveznost referendumske odluke), *obvezni i fakultativni* (obzirom na obveznost raspisivanja referenduma), *prethodni i naknadni* (obzirom na to je li se referendum raspisuje prije ili nakon donošenja spornog akta ili političke odluke), te referendumi organizirani na razini *cijele države, pojedine federalne jedinice, jedinice lokalne samouprave* i sl.

Pravilo je da je referendum fakultativan, a referendumska odluka obvezujuća. Sprovođenju se fakultativnog referenduma pristupa po odluci nadležnih organa, na zahtjev određenog broja građana ili određenog broja parlamentarnih zastupnika.

Van domene prava je omogućivanje potpunog informiranja građana o svim razlozima *pro et contra* glede referenduskog pitanja, i tu se opet vraćamo na formalno ishodište pretvaranja referenduma u izrežiranu predstavu.

(j. š.)

Stipan Jaramazović, umjetnički rukovodilac Subotičkog tamburaškog orkestra

Verujem u vrednost tambure

Je li tambura tradicionalni instrument?

S. J.: Ona je tradicionalni instrument samo po poreklu. Teško je tamburu pripisati jednoj naciji. U Vojvodini su svi, osim Rumuna, svirali tamburu i to je dokaz njene muzičke vrednosti i univerzalnosti.

Tambura kao način života!?

S. J.: Tambura sve nas u ovim krajevima izuzetno veže, asocira nas na folklornu tradiciju koju imamo i koja nas obavezuje da se nje i dalje držimo. Osim tambure, u mom životu ima još mnogo drugih stvari. Profesionalno se bavim sasvim drugim stvarima i tambura mi je pre jedan veliki hobi nego profesija. U svakom slučaju, da u mom životu nema tambure postojala bi jedna ogromna praznina koju ne znam kako bih uspeo popuniti. Tambura mi je donela jako puno, puno me je duhovno obogatila, preko nje sam saznao za mnoge vrednote.

Kako vrednujete društvo u kojem se mnoštvo djece identificira s pojmom tamburaša?

S. J.: Kao dečak bio sam u jednim svatovima. Od čitavih svatova ništa drugo nisam zapamtio, samo muziku. To su bili tamburaši i kad smo došli kući, pitali su me „šta si vidio?“ – „vidio sam“ tamburaše kako sviraju u tambure. Muzika je univerzalna, ona je za dečje poimanje vrlo prihvatljiva i oni mogu da prihvate neke umetničke poruke koju ta muzika nosi, pogotovo ako je to jednostavnija muzika, koja je bliža njihovom intelektualnom nivou. U momentu kad oni to dožive kao nešto lepo, onda sigurno poželeva da i oni rade tako nešto. Pošto sad već ima puno onih koji sviraju amaterski, deca se često sreću s tim i to im se dopadne baš zbog toga što razumeju poruku lepog. To je ljubav na prvi pogled. Iza toga svakako sleduje podrška roditelja, jer bez nje teško je očekivati da će se dete samo upustiti u svirku. Ako podrška roditelja dođe, onda počinje aktivno bavljenje tamburom. Koliko će to daleko otići, to opet zavisi od puno čega. Kod nas, tamburaša ima čak manje nego što bi bilo normalno za očekivati. U medijima je tambura srazmerno mnogo manje prisutna nego druge vrste muzike. Mislim da veliko interesovanje za tamburu nije nikakav sociološki fenomen, tambura je iskonski prisutna u tradiciji i kao takva ona se prenosi kroz priču, s kolena na koleno i kad se deca sretnu prvi put s tim, to se njima učini poznato i lepo.

Koliko radite na istraživanju bunjevačke glazbene baštine?

S. J.: Ja ne radim sistematski na tom jer za to nemam vremena, mada bih voleo. Ima primera da smo čuli za pojedine „pisme“ i njih smo onda izvukli iz zaborava. Svirali smo ih puno puta na koncertima

pa su se one ponovo nametnile kao valjane i vredne. Ima tekstova pojedinih „preljski pisama“ za koje znam da je postojala melodija ali ne znam kakva. To bi bilo interesantno istraživati i pronaći. Mi smo otvoreni za sviranje takvih vrsta pesama, jer smatramo da nam je i to zadatak staviti ponovo na repertoar pod uslovom da u njima ima umetničke vrednosti. Danas u svatovima toga nema, mogu se eventualno pronaći kod starih tamburaša; može se naći čak i gotovih zapisa po arhivama i bibliotekama ali to treba sistematski pretraživati.

Stipan Jaramazović

Stil se ne može naučiti

Možemo li reći da danas postoji izgrađen stil sviranja tambure?

S. J.: Danas su ljudi postali osetljiviji na to da li se nešto uklapa stilski u određenu vrstu muzike ili ne. Ja uvek kažem da se stil ne može učiti, teško se može predavati kao predmet, on spada u estetiku. Svaka vrsta muzike ima specifičnu estetiku. Klasična muzika ne trpi dodavanja ukrasa koji nisu notirani i zapisani, dok narodna naprosto traži to i u tom traženju se kaže ovaj zna da svira stilski, ovaj ne zna. Naime, sve se svodi na to da određeni svirači imaju osećaj kakav i koliko ukrasa se može staviti, a da to bude ono pravo. Nije stilski uvek samo što više nakititi, to onda postane suprotnost sama sebi. Stil se po mom shvatanju ne uči iz knjiga, iz predavanja; uči se slušanjem starih snimaka. Ukrasi će učiniti da će neka pesma odgovarati onom stilu koji treba da postoji. Stil se menja, onaj stari stil se pomalo gubi zato što mi puno slušamo razne vrste muzike. Slušamo mnogo više klasiku

nego pre, slušamo pop, rok muziku. Imam sreću da sam nabavio vrlo stare snimke, radene između Prvog i Drugog svetskog rata. Puno sam to slušao i puno učio na tom slušanju. Danas tamburaši za koje kažemo da dobro i stilski sviraju, sviraju malo drugačije nego što se onda sviralo. Danas se sve svira za nijansu brže. To su promene koje nosi vreme i koje su nastale kao interakcija svih ovih događanja u muzičkoj sferi. Stil je nešto što postoji i postojalo je, treba ga samo uhvatiti. Onaj ko uhvati stil, može kazati da je osetio esenciju tamburaške muzike u tradicionalnoj svirki.

Cigane smatram pre svega kao profesionalce. Sve što su radili, radili su profesionalno, sve su svirali tako da se što bolje proda. U toj težnji su ponekad neke stvari karikirali. Mislim da Cigani imaju jedan stil koji je potreban, jer je on u sadejstvu sa stilom koji sviramo mi drugi, i može da da jako dobre rezultate. Kao što imamo mi šta naučiti od njih, imaju i oni šta naučiti od nas.

Od onih koji su puno doprineli stilskom sviranju spomenuo bih Baću, Prčića Stipana iz Tavankuta. On je prvi posle Haje zabeležio pesme onako kako se to sviralo. Ja imam njegove zapise i često su mi dragoceni, jer je on čovek koji je odrastao na tom stilu, koji je živio u tom vremenu. Ima izuzetno istančan ukus i osećaj šta je to što se uklapa ili ne u stil. Mislim da je on čovek od kojeg svi mi mlađi treba puno da naučimo.

Nedavno sam čitao u „Subotičkim novinama“ izjavu profesora u penziji Malagurskog. Dirnula me je njegova izjava i moram kazati povredila. Žao mi je što je od svih svojih učenika istakao jedan jedini ansambl koji po njemu svira pravo, a svi ostali sviraju izveštačeno. Podsetio bih i njega a i ostale koji su to prihvatili zdravo za gotovo, da su rezultati koje sam postigao sa STO-om, koje su postigli drugi njegovi učenici, a nikad nisu bili dostojni da ih on spomene, ako ne isti a vrlo često i veći nego pomenuti ansambl. Ovim ne želim da umanjim značaj tog ansambla. Oni momci sviraju onako kako osećaju i kako to najbolje znaju i to u svakom slučaju ima neku svoju draž kao i uvek kad neko svira iskreno. Ja bih pre rekao da oni sviraju iskreno, što nikako ne znači da je sve ostalo izveštačeno jer, budite ubedeni, svi žiriji, pa i međunarodni, umeju to da prepoznaju i svi drugi koji imaju itekako veliku reputaciju ne bi mogli nikako da budu izveštačeni.

Koja su mjerila uspeha?

S. J.: Mi sviramo za publiku. Publika je najveće merilo. Ako je publika ta koja prihvata ono što vi radite, onda nijedan pojedinac nema pravo da kaže da je to neuspešno, ili da je izveštačeno. Pogotovo

vi mi nemamo iza sebe neku propagandnu mašineriju, pa da kažemo da smo e kroz tu propagandu nametnuli publici. Baš zato mislim da smo u startu ravnopravni i da niko od nas nije naišao na direktno odbijanje publike. Prema tome, a njegova konstatacija ne može da optane.

Publiku ne možete prevariti

Je li to podilaženje publici?

S. J.: Ne, nikako. Vi publiku ne možete prevariti. Publika će prave vrednosti osetiti. Publika oseti kad joj svirate od srca, a kad joj prodajete maglu, to ne prolazi.

Subotica je sredina koja...

S. J.: ... je u velikom previranju. Svi oni koji žive duže u Subotici barem ponekad se zapitaju šta se to dešava, jer im se desi da ponekad skoro ne prepoznaju svoj grad. Ja sam se barem s tim suočio. Dešavalo mi se da srećem tako puno nepoznatih ljudi... Subotica je ipak grad gde svi svakog uglavnom znaju i odjedanput se tu pojavljuje jedna masa nepoznatih lica. Od devedesetih godina naovamo puno je toga promenjeno u gradu, i mislim da to ostavlja, i tek će da ostavi u budućnosti tragove. Nalazimo se u situaciji da se privikavamo jedni na druge, što ide ponekad lakše ponekad teže. Kako će se sve to odraziti, mislim da će biti vezano pre svega za ukupnu sudbinu ove države. Ako u ovoj državi ekonomija pođe malo bolje, onda mislim da će se to lakše prebroditi jer tamo gde ima dosta novaca biće više i sloge. Nećemo biti u situaciji da jedni drugima metamo, biće posla dovoljno za sve i noći ćemo da svi lepo živimo. Međutim, ako to ne bude onda će biti vrlo teško i nisam u mogućnosti da predvidim takav razvoj. Kad bih to mogao, bio bih skoro prorok. Još dugi niz godina unapred ne vidim boljitak. To nije odraz pesimizma, nego stvarnosti koju vidim danas i koja je proteklih godina bila prisutna. Na bazi toga mislim da nemam pravo nikom da savetujem da mora da ostane ili da ode, to mora biti individualna odluka svakog pojedinca. Ja lično priželjkujem da svako od vas rado može pristojno da živi, namerom ne kažem bogato, jer toga nema ni u bogatijim državama i nije ni potrebno. Ali mislim da je glavni zadatak svake države da obezbedi takve uslove da se to može ostići. Svaka država koja to ne može ostići mislim da nije dovoljno uspešna. To je neki moj kriterijum, jer mislim da iz blagostanje dolazi i veći stepen tolerancije, bolje ćemo zajedno živeti.

STO smatra da u ovom gradu treba da bude podjednako na usluzi svima. Da bismo to postigli, uložili smo dosta truda i imamo dobru saradnju sa organima lokalne samouprave, sa Muzičkom školom... Na primer, uključili smo sve učeničke kojima je po planu i programu u muzičkim školama potrebna orkestarska praksa u rad naših sekcija i to vrlo fino

funkcioniše. Mislim da je to tako i potrebno, jer stavljati se na stranu znači samoizolovati se. A to nikad nije urodilo dobrim rezultatom.

Recite nešto o planovima, koncertima ...

S. J.: Upravo pripremamo izdavanje CD-a i kasete sa istim materijalom, s tim da će na kasetama biti zbog ograničenog prostora nešto malo manje muzike. To nam je davnašnja želja i sad smo uspeli da skupimo malo novaca da to izdamo, jer mi ne možemo računati na oficijelne producente jer to nije visokokonjunktorna i visokokomercijalna muzika. Očekujemo da će se pojaviti na tržištu u toku maja. Na toj kaseti će se naći najuspešniji snimci iz osamdesetih godina. Mi već dugo nismo svirali našoj publici i nalazimo da nije potrebno više odlagati koncert pa smo prihvatili i promenu prostora iako znamo da je naša publika navikla da imamo koncerte u Gradskoj kući. Dvadeset šestog aprila imamo koncert u sali „Bunjevačkog kola“, jer je Gradska kuća zauzeta.

Koji su mogući pravci razvoja u tamburaškoj muzici?

S. J.: U tamburaškom svetu primećuje se nekoliko mogućih pravaca. Bolji uvid imamo šta se dešava na hrvatskom tržištu, jer je kod njih ekspanzija manjih tamburaških sastava. Jedan deo njih se opredelio za folklornu svirku, drugi deo svira lake pesmice šlagerskog tipa, a postoje i razni pokušaji da tambura koketira sa rokom. To je neki gradski imidž tambure, kako ga oni tako zovu. Ti pravci su primereni za manje ansamble. Za velike ansamble mislim da je interesantniji ovaj pravac u kojem mi idemo, jer mali ovo i ne mogu odraditi. Tambura je pružila svoje pipke u skoro sve tipove muzike. Moram reći da sam slušao i tamburu u oblasti koncertnog džez, gde je orkestar sasvim drugačije zvučao od onog kako smo mi navikli, ali i za to je potreban malo veći ansambl. Svi pravci su podjednako dobrodošli. Ako bi tambura ostala na folklornom stilu, ona bi vrlo brzo našla mesto u muzeju. Prodor tambure u druge sfere koje se sve više slušaju je vrlo poželjan jer kroz to vidim njenu opstojnost. Bavljenje STO-a džezom ne bih a priori isključio, ali to ćemo učiniti tek onda ako budemo uspeli nabaviti prave dobre džez aranžmane. Zasad ne znam ko bi nam to uradio.

Ako uspemo da našu tamburu uvučemo u to što se sluša svugde u svetu, onda će ona živeti. Cilj nam je da sviramo klasičnu muziku, a drugi veliki cilj koji smo mi sebi stavili u zadatak je da našu narodnu muziku i pesmu obradimo na umetnički način, da ona postane samo tema za jednu umetničku obradu. Uloga Zorana Mulića je da pravi kompozicije koje su u duhu današnjeg vremena. Tražimo saradnju i drugih kompozitora i aranžera koji bi narodnu temu umetnički obradili, jer taj deo naše literature na svetskom tržištu mogao bi biti jako dobro primljen.

Nela Skenderović

FENOMENI

Nacionalizam

Ova opaka reč, koja ima više značenja, decenijama je oko nas i ne znam zašto bih baš danas pisao o tome...

Ah, da, otkako sam počeo pisati za ovaj list, bio sam upozoren od strane dežurnih patriota da je to što radim nečasno i nemoralno; pominjući izdaju, špijunažu i manjak patriotizma, svi ti smešni nacional-socialisti oko mene, bi na kraju, teatralno, zaključili da sam nezreo i nesvestan u šta se upuštam.

Opasan nacionalizam prerasta u šovinizam, koji na ovom području, nužno vodi u oružani sukob. Nakon toga će generali i ubice poskidati uniforme i preko noći postati mirotvorci (recept proveren), ali to je već druga priča. Sada bih Vam ispričao jednu patetičnu i pomalo sladunjavu, koja će na najslikovitiji način opisati da na svetu postoje i neki drugi ljudi.

Dakle, ako smo mi grupa plavih, koja izvesno vreme živi na nekoj teritoriji, družeći se i ljubeć' međusobno, onog momenta kada se pojavi grupa žutih, recimo, ništa više neće biti kao pre. Plava ljubav i sloga će se na kratko prekinuti; plavi će tupim pogledom gledati u žute, koji su slični njima, a opet različiti. Kada ustanove sličnosti i razlike, plavi će obazrivo dopustiti žutima da se nastane na „njihovoj“ teritoriji, ali mudri plavi krišom iskopavaju sekire i iz straha i neznanja očekuju napad žutih. Stvara se psihoza, koja rađa mržnju, jer, istovremeno i lideri žutih pripremaju svoje podanike na eventualnu borbu za „vekovna ognjišta“.

Ljudi su takvi, ne umeju da prihvate razlike, kojima se treba radovati, već dopuštaju da ih one razdvajaju. Ja ću, recimo, na opšte zgražavanje plavih, prvi prići žutima i bez obzira na sve, potražiti sebi slične. Ako je neko žut a voli film „Prekiše“, obožava Block out i može satima da priča sa mnom, *dok ležimo na leđima i gledamo bele oblake na nebu*, onda mi je on mnogo bliži od bilo kog plavog, koji je samo plav, ali tup i prizeman. I tako, družeću se sa žutima, što je rizično, jer će me plavi brižno upozoriti, a zatim isključiti iz svoje, ionako, male zajednice. I drugi će me se kloniti po naredbi „odozgo“, jer postajem problematičan za slogu i mir u maloj disciplinovanoj grupi.

Ja ću, bez obzira, i dalje voleti plave, ali ću sa mojim novim, žutim prijateljima, kao galeb J. L. poleteti visoko iznad oblaka i sa ironičnim podsmehom preletati iznad gomile. Mnogo crvenih, zelenih i ostalih galebova, koji su isključeni iz svoje zajednice, leteće sa mnom, a naša istinska ljubav i iskreno prijateljstvo izrodiće jednu novu univerzalnu rasu – šarenu.

Šareni će SVI biti isti, a opet različiti, biće svako svoj i ničiji. Tada nacionalizam neće postojati.

boris 001

Kad se tri generacije prate

SVIJET JE SVADBENOG VESELJA STRUKTURAN POSVE RAZLIČITIM DIJELOVIMA. PRVO JE DOČEK, SLIJEDI RITUAL OPROŠTAJA MLADE IZ OBITELJSKOG DOMA, ZATIM SE NAZOČI NA ČINU VJENČANJA U CRKVI I KOD MATIČARA, PA SE GOSTIMA SVIRA ZA VEČEROM. DAKLE, U SVADBI SE VESELI OBIČNO UZ GLAZBU. NO, VJEROJATNO JE ISPRAĆAJ GOSTA ONAJ DIO SVADBE U KOJEM DOLAZI DO NAJBOLJEG PRIKAZA UMIJEĆA GOSTA U OVAKVOM VIDU ISKAZIVANJA VESELJA. KAO I NA OVOJ FOTOGRAFIJI GDJE SE VIDI ZNALAČKO VESELJE PRILIKOM ISPRAĆAJA IZ SVATOVA TRI GENERACIJE JEDNE FAMILIJE.

Obiteljski kutak

STRES

Ako vas neki događaj ili situacija jako brine, čini vas tjeskobnima i ometa svakodnevni normalan život, može se reći da je situacija za vas stresna.

Stres se očituje na više načina. Može se javiti osjećaj umora, neraspoloženje, plačljivost, osjećamo se jadno. U nekim slučajevima može se javiti napadaj panike, nesаницe i jake depresije. Stres uključuje i tjelesne promjene i poremećaje kao što su glavobolje, migrene, čir na želucu, visoki i niski tlak, astma, kožne promjene i drugo. Neki smatraju da stres dovodi do oštećenja imunološkog sistema, što olakšava pojavu drugih bolesti uključujući bolesti srca i neke karcinome.

Stres ovisi o mnoštvu čimbenika. Ljudi se razlikuju od rođenja po svojoj prirodi, neki su jače, a neki manje otporni na stres. Jedni su snažni i samopouzđani, dok drugi većinu vremena osjećaju napetost i tjeskobu, te lako gube samopouzđanje.

Ima događaja koji su naporni za svakog čovjeka. To mogu biti nesretni događaji, ali i sretni. Uzroci stresa su različiti u različitim osoba. Ono što kod nekoga izaziva prijetnju i ugrožava ga, kod drugog može predstavljati izazov ili uzbuđenje. Mnogim ljudima najteže padaju svakodnevne nevolje koje nisu velike, kao primjerice kad vam ode autobus ispred nosa, ili vas šef mrko pogleda ili auto ne pali...

Neki pate od pretjeranog osjećaja odgovornosti. Što god da je uzrok uvijek je lakše izaći na kraj sa stresom ako imate podršku okoline, prijatelja, obitelji.

Vaša sposobnost da upravljate svojim životom je najbitniji čimbenik u stresu. Istina je da ne možete promijeniti sve što doprinosi stresu, ali uvijek možete učiniti nešto da poboljšate svoju situaciju ili sami ili uz pomoć drugih koji su voljni pomoći.

Mila

RAZLIKE IZMEĐU VINA I ŽENA

17. VINU BEZ POSLJEDICA MOŽEŠ REĆI NE!
18. VINO TE NIKAD NE DRŽI POD RUKU.

ZANIMLJIVA MATEMATIKA

1. OBIM KRSTA SASTAVLJENOG OD ŠEST JEDNAKIH KVADRATA JE 6 CM. KOLIKA MU JE POVRŠINA?
2. U JEDNAKOSTI $11 - 12 = 10$ PREMESTITI SAMO JEDNU CIFRU TAKO DA JEDNAKOST BUDE TAČNA!

REŠANJA IZ PROŠLOG BROJA:

1. 9
2. 609; 689; 808; 808; 906 | 986

Tiha ljubav

Nikad neću odat riječju,
Grud što skriva mi duboko,
Dosta je što u čas sreće
Zbori lice, zbori oko.

S divljom jekom prazne školjke
Na obalu vali dižu –
Al u srcu, ko u moru,
Biseri se na dnu nižu.

Jaroslav Vrchlicky

Krležijana

Društvene šanse

Ima mnogo interesanata koji žive od ljudske gluposti. I upravo iz tih fatalnih razloga glupost još uvijek ima dobre društvene šanse! Ako je do demokracije, kompaktna joj je većina zagarantirana u svim najosnovnijim pitanjima života i smrti.

Miroslav Krleža, 1916.

James Joyce

Ulysses (9.)

Neki je oblak polako plovio preko sunca, uranjajući zaljev u još tamniju zelen. Već ga je mimoišla čaša puna gorčine. Fergusova pjesma: sam je pjevah u mojoj sobi, produljujući tamne akorde. Njezina vrata bijahu otvorena: ona bijaše željna moje glazbe. Nijem od straha i samilosti pridoh njezinoj postelji. Ona plakaše na svom patničkom logu. Zbog ovih riječi, Stephen: zbog tajna, kojim ljubav gorča život.

Kamo sad?

Njezine tajne: stare lepeze od perja, plesni redovi ukrašeni resama, prožeti mirisom mošusa, nakit od jantara u njezinom zaključanom pretincu. Kada bijaše još djevojčica, u njezinu prozoru, obasjanu suncem, visela je ptičja krletka. Slušala je starog Roycea kako pjeva u pantomimi „Turko Grozni“, te se smijala zajedno sa drugima, kad bi pjevao:

Ja sam ona osoba,
koja umije i zna
postati nevidljiva.

Fantomska radost, rasplinuta: miomiris mošusa.

Ne okreći se više i ne tuguj.

Pohranjena u sjećanju prirode zajedno sa njezinim igračkama. Uspomene sletješe njegov uzmućeni mozak. Čaša vode s kuhinjske slavine, pošto se pričestila. Izdubena, smeđim šećerom nadjevena jabuka, koja se neke nujne jesenske večeri za nju pekla na slaboj vatri u kaminu. Njeni lijepo zaobljeni nokti, koji bijahu narumenjeni krvlju ušiju zgnječanih pod dječijim košuljama.

(nastavit će se)

Iz starog bedekera: Subotica Subotica kao kulturni centar

GRADNA NADLEŠTVA
Subotica je sedište velikog
državnih nadležstva, od
u važnija:

župan grada Subotice,
Ministrica Državnih
zbornica,

župani i Sreski Sud,
Općinsko Tužilaštvo,
Općinska policija I. Reda,
Općinska Finansijska Uprava,

GRADNA NADLEŠTVA
Subotici je Komanda
Policije Divizijske Oblasti,
kao i Komanda Potiske
Pješadijske Brigade i
Komanda Druge Konjičke
brigade.

CRKVENE INSTUCIJE
a) Rimokatolička
veroisповest.

U Subotici je sedište Bačke
Biskupije. Unutarnji grad
deli se na četiri župe, a
spoljašnji takođe na četiri
župe.

b) Srpsko-pravoslavna
veroisповest.

Ima dve crkvene opštine i to
jednu u VII., a drugu u XII.
kvartu.

c) Od ostalih veroispovesti
postoje u Subotici:

Evangelička Veroisповest,
Reformatorska Veroisповest,
Jevrejska Veroisповest i
Ortodokсна Jevrejska
Veroisповest.

PROSVETNE INSTITUCIJE
U Subotici nalaze se sledeće
prosvetne institucije:

- Pravni Fakultet
- 2 Gimnazije,
- Trgovačka Akademija,
- Učiteljska Škola,
- Gradska Muzička Škola,
- 3 građanske škole
- 3 zanatlijske škole i
- 82 osnovne škole i
zabavišta.

Na ovom je mestu vredno
spomenuti, da je osnovna
nastava u Subotici uzorno
snabdevena sa svim
potrebnim materijalnim
sredstvima.

ZDRAVSTVENE INSTITUCIJE
U Subotici nalaze se:

- 4 bolnice
- Besplatna Državna
Ambulanta
- Državna Bakteriološka
stanica
- 13 apoteka
- 2 sanatorija
- 3 kupatila
- 2 zavoda za dezinfekciju

SOCIJALNE INSTITUCIJE
Od socijalnih ustanova
najvažnija je:

- Okružna Blagajna za
Osiguranje Radenika, kod
koje je osigurano samo u
Subotici 10.500 radenika
zaposlenih kod 4.000
poslodavaca.
- Dečji Dom „Marija“,
zadužbina Marije Vojniće
Tošinice za vaspitanje
ženske siromašne dece.
Nadalje postoje tri
oblasne socijalne
ustanove i to:
- Oblasni Dečji Dom
„Kolevka“
- Dom za
Trahomičnu Decu
- Oblasni Šegrtski
Dom
- Staleške organizacije
- Staleške su
organizacije
razvijene u Subotici
u velikoj meri, te
postoje 45
udruženja i
organizacija.

(nastavit će se)

Savjet iz karmića Ole Ne!

Već se u na nebu unoćalo. Da bi našo malo svitla,
opet, po ko zna koji put, oćo sam u karmić kako bi
između peršina, rena, šargaripe... mogo malo odrimat.
Danio. Slatko sam zaspo. I onda, dabome u snu,
otvorim jedan od 33,99% programa na televiziji, i sad
na svakom programu, reklama ČITAJTE „ŽIG“.
Probam utrnit viziju, ne ide, ne da se. Uzmem mobil-
ni ren, gurnem ga u nos, javim Elektro autonomnoj
Vojvodini da nisam platio porciju, i oni stante pede,
fala Bogu i Frojdu, oma moj karmić iskljuće s tro-
faznog drota. Odanem, lakše je, al ne lezi vraže.
Uključim obilni tranzistor, istina s malo savijenim
livim ramenom, i ćujem: „pretplatite se na 'Žig', ćita-
jte 'Žig'“. Bisan, zgrabim šargaripu, ošinem po obil-
nom tranzistoru i on ućuti, ko vosak. Al opet pundrav
ne da mira, nadem zardanu konzervu i to ribiju,
sardele, otvorim, kad ono opet, zgužvano na papiriću,
umisto upustva kako konzervu potrošit, piše „ćitajte
'Žig'“. E, tu ja malo morgen pošandrcam, zatvorim
konzervu, okrenem se sve u snu na drugu stranu i on-
da, uz inat svitu i komšiluku, uzmem niki list di lipo
piše „Žig“. Ne virujem. A kako bi i virovo kad znam
da spavam i sve ovo klapim, Al opet otvorim taj „Žig“,
i ćitam „Pretplatite se na 'Žig', ćitajte 'Žig'“.

E, ode se kobojagi probudim, skoćim, i glavom
oma udarim u ćutku, i dreknem jedno
„Nnnneeeeeee“, koje se orilo sve do onog vika i
komšijskog šora. Pa i on vikne „Ne“ i skoći kroz
pendžer pravo u bunar. Tako mi i triba, jesapi, kad se
tio švalerisat s cilim svitom.

dipl. B ing. S.

Novum gramag

Ovog puta nećemo ništa
rit, zidaćemo nova pravila i to ovako:

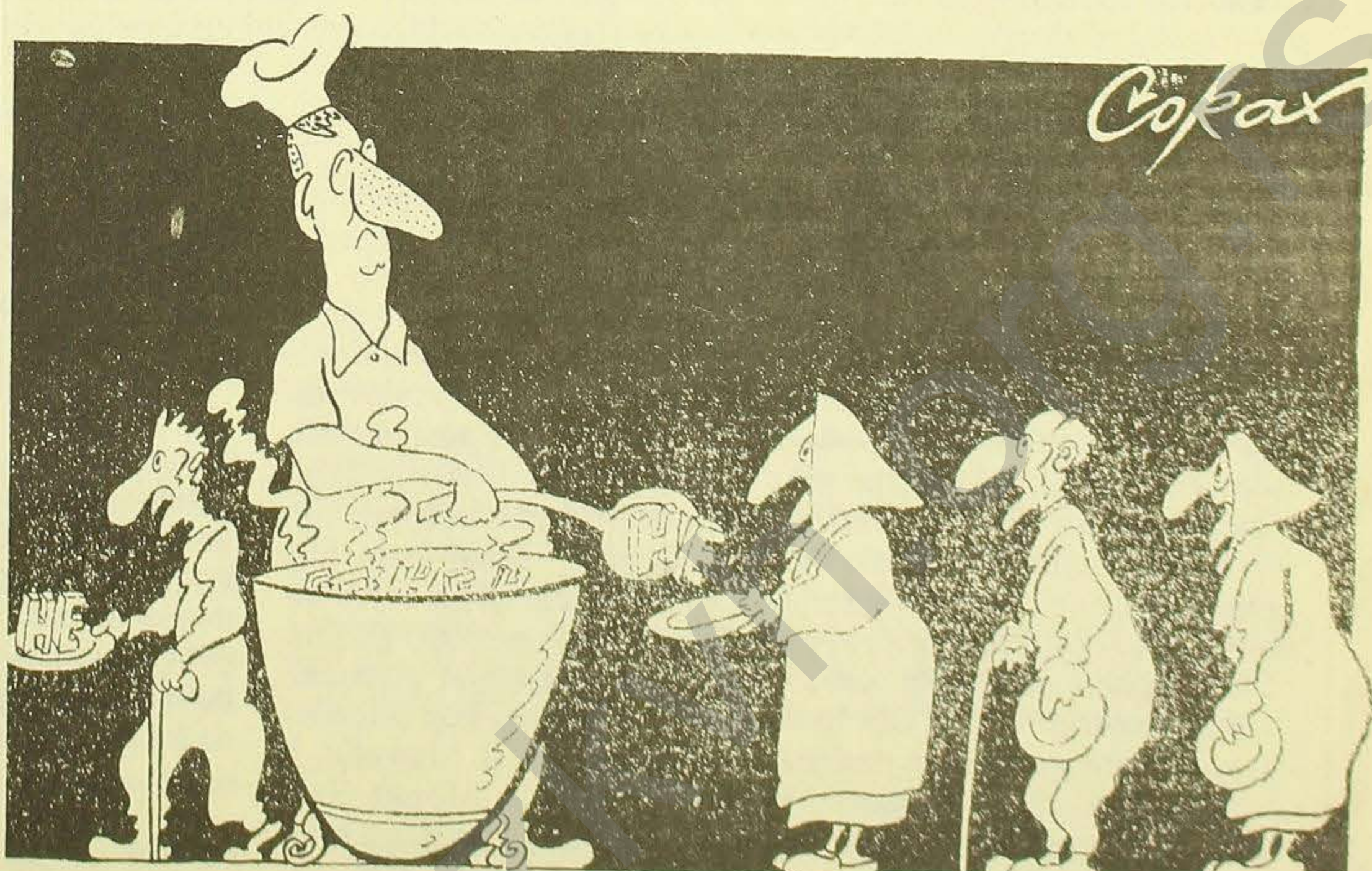
Lagacko, više nataraške, nego džoće,
konšija mog susjeda zakukuriko jedno jutro u
da livom nogom. Oma nikako posli prvi pivaca
onko još uspivćen na susjedove kokoške a na
konšijine kopune, ni manje ni više ubarda sebi
dobi mogo poći u gramag, rad peršina i šargaripe.
Ausput sritne selonaćelnika i riši, kada je već
po u gramag, da bi za cio šor i još po sokaka
mgo napisat gramatiku i to na pravom
parskom jeziku.

Nije da nije, što jest, jest susjed komšije
mg dovršio je nike škole, visoke i to od elek-
trije, i iz nevolje ćerez sebe pokrenio i nike
neine, pa onda u divanu sa selogradonaćel-
niom i kaže da bi on za prvo pravilo i jedino za
tu novu gramatiku uveo ovako: „Kad u primar
senafora puštiš crveni samoglasnik / na sekun-
dau transformatora mora istrćati zeleni suglas-
ni a. E to bi bio drugi padež prve množine, a iz
trće jednine. Ako je transformator trofazan. A
ak je jednomonofazan usto sa ćetiri faze / se
ćije u e. Al ako je napon viši od nižeg onda ono
prazi u d, a posli samoindukcije kako bi to naš
parski narod kazao i izumio prisvlaći se u jed-
nemeran i, a pridhodno se propušti kroz selen
st bi naš braci kazo kroz sito i rešeto u jed-
n pravcu i ono se nužno diluje u tese.

b.

Zašto su prve knjige pečene?

Babilonci i Asirci pravili su tablice od gline. Na tim
tablicama ispisivali su razne podatke i sve ono što su
željeli saćuvati. Zaoštrenom alatkom urezivana su slova
dok je glina bila vlažna. Da bi se ove ploćice učinile trajnijim,
pečene su u pećima. Ponekad su ispisani podaci bili obimni,
te su urezivani na velikom broju glinenih tablica. Takav niz tablica, ili stranica,
mogao bi se, možda nazvati knjigom.

IMENIK ROCKA

THE „SAVOY BROWN“ – jedan od najkvalitetnijih sastava britanskog blues (drugog) vala, u početku sa čak dva tamnoputa američka muzičara, Bruce Poniussom (vokal), i bubnjarem Leo Menningsom. Kasnije su se raspali na dve „frakcije“ – grupu „Foghat“ (koja se preselila u SAD), i „Savoy Brown“, koja je u vreme najvećih presonalnih kalambura jedno vreme uključivala i lidera konkurentske grupe „Chicken Shack“ – Stan Webba.

Probrana diskografija:

- Shake Down (1967)
- Blue Matter (1969)
- Looking in (1970)
- Street Corner Talking (1971)
- Hellbound Train (1972)

THE „SEX PISTOLS“ – po mnogima rodonačelnici punka, mada je njihov nastup mnogo dugovao i „Ramonesima“, i „Velvet Undergroundu“, i grupi „Stooges“. U Britaniji su bili ovaploćenje punka, kao muzičko-sociološkog fenomena. Postava: Johnny Rotten (vokal), pokojni Sid Vicious (bas gitara), Steve Jones (gitara, vokal) i Paul Cook (bubnjevi). Raspali su se kada je leta 1978. Rotten, tada već pod krštenim imenom Johnny Lydon, formirao novi sastav – P(ublic) I(mage) L(imited).

Probrana diskografija:

- Never Mind the Bollocks, Here are The Sex Pistols! (1977)
- The Great Rock'n Roll Swindle (1978)
- Live in 1976 (1985)

Robert G. Tilly

I realnost je žanr

„THE BOXER“ – REŽIJA: JIM SHERIDAN,
GLAVNE ULOGE: DANIEL DAY-LEWIS, EMILLY WATSON

„The Boxer“ je povratak Jima Sheridanana nakon četvorogodišnje pauze. Njegova opsija Severnom Irskom, koju izražava u svakom filmu, ponovo je tema, ali kako se menja političko stanje, menja se i filmski pristup. Sheridan nikada nije pokazivao interesovanje na „nacionalnu stvar“, niti je bio impresioniran borbama na nju (IRA). Stvarnost mu je u godinama pauze išla u susret i omogućila da bez ikakvih teškoća prikaže dojučerašnje „dobre momke“ u pravom svetlu, kao obične mafijaše. Dramaturški „The Boxer“ je kamerna drama o izgubljenom vremenu individualnih života i drugo šansi, u kojoj je promena ukorenjenih društvenih vrednosti (pomenuto pretvaranje nacionalnih junaka u kriminalce) organski element. Čvrsta povezanost ove promene s dramskim tkivom ipak nije od presudnog značaja za čitljivost filma, jer je zaplet dovoljno korišćen da bi imao samostalnu egzistenciju, što posredno pojačava etički odnos prema prevrednovanoj kategoriji ljudstva. Dramski sukob u „The Boxeru“ završava se optimistično, do skoro nezamislivo finale za temu Severne Irske, i premda razrešenje izgleda da kao loš deus ex machina indirektna žanrovska pripadnost filma čini ovakvo razrešenje logičnim, a emotivna reakcija na poznati zaplet ga opravdava i doživljava kao prijatan završetak.

Sheridanovi prethodni filmovi, mnogo hvaljeni „My Left Foot“ („Moje levo stopalo“) i „In the Name of the Father“ („U ime oca“), ako i nisu bili posebno originalni imali su diskretan tradicionalizam pozorišta, bujnost humanizma i pravdoljubivosti i veliku snagu izraza. „The Boxer“ je mnogo više film, prvenstveno u smislu dramaturgije. To je gotovo klasičan primer žanrovske filma, konkretno vesterna, samo sa istorijski realnijom pozadinom. Uloga koscenariste Terryja Georgea, koji je učestvovao i u prethodnim Sheridanovim filmovima, i dalje je, sa ove distance, zamagljena ličnošću Jima Sheridanana ali precizno opisivanje pozadine na kojoj se odvija dramska situacija, u kratkim i brzim iskazima, pre je njegovo nego Sheridanovo delo (naročito imajući u vidu prekomplikovanost Sheridanovog samostalnog scenarija za film Mikea Newilla „Into the West“ – „Na zapad“). Pretpostavljena Georgeova sklonost ka pojednostaljivanju verovatno je presudno uticala na to da Jim Sheridan od pozorišnih dramatizacija prede na čisto filmsku dramaturgiju, i na neki način „The Boxer“ je njegov novi početak.

Poznat kao reditelj za glumce, Sheridan je to potvrdio i u ovom filmu. Njegovo najveće otkriće je Daniel Day-Lewis, glavna uloga i u „The Boxeru“. Nemajući za ulogu epski karakter, njegova neverovatna moć transformacije izgubila je značaj, te je Day-Lewis izgubio spektakularnost i ostvario prosečnu ulogu, viđenu u Scorseseovom „The Age of Innocence“ („Doba nevinosti“). Emily Watson, otkriće iz Fon Trierovog filma „Breaking the Waves“ („Kroz talase“), u „The Boxeru“ mu je partnerkinja i takode nije prešla prosečnost, premda je i to prosek visokog kvaliteta, kao i kod Day-Lewisa. Za jednostavnu dramu kakva je „The Boxer“ ova prosečnost je vrhunski gluma, budući da ovakva drama počiva na identifikaciji a ne na procesu saznavanja, a sposobnost samokontrola glavnih glumaca čini od prosečnih uloga veliki rad vredan poštovanja.

„The Boxer“ je simpatičan mali film. Njegov umereni tempo i nezainteresovanost za velike ideje, u kontrastu sa prikrivenim herojstvom vesterna, čine ga mudrim savetom žiteljima Severne Irske i željom njegovih autora za ostvarenjem tog saveta. Obzirom na upadljivu sličnost političke situacije u Severnoj Irskoj i u našim krajevima „The Boxer“ i tu ima šta da kaže. Bilo bi lepo kada bi gledaoci svih ovdašnjih nacija potvrdili da to ima ko i da čuje.

Pera Marković

Jubilarni koncert Katedralnog zbora „Albe Vidaković“

Velika gesta

Na dan 34. obljetnice smrti Albe Vidakovića, 18. travnja, Katedralni zbor održao je jubilarni koncert. 25-togodišnjicu života, zbor je proslavio izborom pjesama koje predstavljaju presjek onih autora i djela koje je kroz protekli period izvodio. U cjelinu koju čine autori koji su vezani za Suboticu, a dio ogranka hrvatskog naroda, spadaju Albe Vidaković, Josip Andrić i Milan Asić. Slijedeća su cjelina hrvatski autori M. Cetinić, Vinko Jelić, o. Kamilo Kolb koji su u različitim vremenima skladali crkvenu glazbu. Tu je i grgurovski koral kao temelj i najljepši cvijet glazbene baštine zapadne crkve. Obuhvaćeni su i skladatelji koji pripadaju svjetskom glazbenom naslijeđu kao Palestrina, B. Marcello, J. S. Bach, G. F. Haendel, L. van Beethoven te W. A. Mozart. Šansone su zastupljene autorom Perom Kinderićem, a pri kraju koncerta tamburaški orkestar pratio je zbor u izvedbi uskrasnih

crkvenih popijevki. Zborom i orkestrom je dirigirala s. Mirjam Pandžić, a pored mješovitog zbora nastupali su učenici Muzičke škole i tamburaški orkestar koga je pripremila Mira Temunović.

Zbor se prvi put okupio povodom proslave jubileja 20. obljetnice katedrale sv. Terezije, 15. listopada 1973., a ime je dobio 1980. po skladatelju i muzikologu Albi Vidakoviću.

Radeći kao službenica Crkve proteklih 25 godina, u vremenu u kojem se sve mjeri uspjehom, s. Mirjam oličenje je one slabosti u kojoj je snaga. Unaprijed osuđen na neuspjeh u trci u kojoj drugi bili podrškom potpomognuti, zbor „Albe Vidaković“ potpuno svega smio se upustiti i u trku. Ozbiljna glazbena kritika lako mogla ukazati na mnoštvo nesavršenosti. Međutim, velika dirigentska gesta sestre Mirjam učila je ovaj narod pjesmom moliti, pokazujući da je veća vrijednost život u borbi za lijepo nego je na točka modom uvjetovanog uspjeha.

Nela Skenderović

animljivosti kulinarskog naslijeđa

Njemačka juha u srpskom tanjuru

„Nemački uticaj na ishranu Srba u Banatu“ - naslov je knjige koju je napisao Zlatoje Martinov, a izdao je protekle godine Banatski forum iz Pančeva. Upravo s ovim autorom i njegovim djelom imali su priliku upoznati se i Subotičani, i to u srijedu, 21. travnja, u 18 sati na Otvorenom sveučilištu, u organizaciji Njemačkog narodnog saveza. Uz autora, inače novinara i publicista, prevodioca-esperantista, na predstavljanju ove knjige gostovali su i Đurica Savkov, predsjednik Banatskog foruma, kao i dr. Holgar Kolley, novi ataše za novinstvo i kulturu Veleposlanstva Njemačke u Beogradu.

Tribinu je otvorio Rudolf Weiss, predsjednik NJNS. Istaknuo je da je vojvodanskim Nijemcima izuzetno drago što o njihovoj povijesti i životu na ovome podneblju istražuju i pišu i pripadnici drugih ovdašnjih naroda i da je vrlo važno to svjedodžba kako je suživot na ovim prostorima itekako moguć. Potom je autor, kao i Banatski forum, predstavio Đurica Savkov.

- Banatski forum je nevladina, nepolitička organizacija, kojoj je cilj očuvati deo Panonske ravnine između Tise, Dunava, Moriša i Karpata kao geografsku, istorijsku, kulturnu i ekonomsku celinu i uključiti je u savremene društveno-ekonomske tokove Srednje Evrope - objasnio je Savkov i dodao: - Pri ovoj organizaciji stvoren je i „Centar za dokumentaciju o vojvodanskim Nemcima“, čiji je direktor upravo Zlatoje Martinov, a cilj Centra je da na osnovu postojeće građe, kao i novih istraživanja, nepristrasno osvetli ulogu nemačke et-

ničke zajednice u ekonomskom i kulturnom životu vojvodanskih, a posebno banatskih prostora. Stoga je i ova knjiga prva u ediciji naučnih radova koji planiraju Centar i Banatski forum - završio je Savkov.

Autor Zlatoje Martinov govorio je slušateljima o idejama koje su ga vodile dok je knjigu stvarao i ukratko je izložio i sadržaj djela.

- Nemački uticaj na ostale vojvodanske narode, pa i Srbe, nije bio samo u ishrani, već i u drugim oblastima društvenog života.

No, tema o ishrani je veoma interesantna, prijateljska je i neodbojna, pomalo i strateški izabrana. Trudio sam se da na jedan argumentiran, naučnoistraživački način prikažem taj nemački uticaj. Jer, ukoliko se želi objektivno pokazati istorija Banata i Vojvodine uopšte, ne mogu se mimoći ni Nemci, koji su kao narod ovde već više od dva i po veka - rekao je Martinov.

Izvori iz kojih je autor crpio podatke su arhivi Vršca, Pančeva, Arhiv Centra za dokumentaciju o vojvodanskim Nijemcima, kao i informatori iz raznih banatskih mjesta (Pančevo, Vršac, Zrenjanin, Opovo, Sakule, Čenta, Perlez, Sefkerin...), te literatura na srpskom i njemačkom jeziku. Od stanovnika Banačana-Srba, koji još uvijek pamte Nijemce u Banatu, autor je dobio veoma zanimljive podatke i, po njegovim riječima, veoma su rado govorili o receptima i nekim običajima koje su još njihovi roditelji naslijedili od tzv. Podunavskih Švaba, tj. vojvodanskih Nijemaca.

Posjetitelji tribine koji su imali priliku knjigu pročitati u razgovoru s gostima složili su se da je knjiga napisana jednostavno i umješno, dajući kompletan pregled, počev od prirodnih osobnosti Banata i međusobnog utjecaja njegovog stanovništva, preko društveno-povijesnih i ekonomsko-političkih uvjeta života u Banatu, pa sve do izlaganja konkretnih njemačkih utjecaja na ishranu banatskih Srba.

Vesna Weiss

Nova knjiga

O jeziku svakodnevna iskustva i pisanom izričaju

Dubravko Pušek, *Ugrušak šutnje/Grumo di silenzio*, prijev. Tvrtko Klarić, Zagreb 1997., 193 str.

Zbirka pjesama „Ugrušak šutnje“ je opsežan kronološki portret Dubravka Pušeka, dat kroz izbor iz njegova pjesništva, koji obuhvaća pjesme pisane između 1973. i 1991. godine. Pušek je do sada objavio šest zbirki pjesama koje su sve zastupljene u ovom prijevodu, uključivši i pjesme izvan ovih zbirki. Priređivač i prevoditelj

karakteriziraju četiri činjenice: 1. rođen je u Zagrebu gdje je živio do svoje desete godine, 2. nakon toga se seli u Lugano (južni dio Švicarske talijanskog govornog područja) gdje živi do danas, te je švicarski državljanin, 3. već dvadesetak godina piše poeziju na talijanskome jeziku i 4. na talijanski prevodi hrvatske pjesnike. Dubravko Pušek je, dakle, svojevrstni tripatriid (čovjek s tri domovine odnosno tri državljanstva): Hrvatska - domovina po porijeklu, Švicarska - domovina po prebivalištu i talijanski jezik - „poetska domovina“.

Splet je, dakle, životnih okolnosti stavio ovog pjesnika u osobenu situaciju o kojoj je on osobno jednom kazao: „Ja sam pjesnik talijanskog jezika, ali se to dogodilo gotovo slučajno. Jezik za poeziju ne izabire se niti se iznalazi. Rabi se jezik vlastita svakodnevnog i intelektualnog iskustva“. Stoga je Pušek u „posvemašnjoj poziciji ruba (Hrvat izvan Hrvatske, „stranac“ u Švicarskoj, pjesnik talijanskog jezika izvan Italije)“.

U tome leži uvjetna sličnost ovog pjesnika s položajem bačkih Hrvata. A na Pušekovom se primjeru upravo može dati odgovor pitanje je li se može smatrati hrvatskim spisateljem onaj koji ne rabi i ne govori aktivno književni hrvatski jezik, budući da ovaj nije jezik njegova „svakodnevnog i intelektualnog iskustva“.

Bruno Skenderović

Dubravko Pušek

UGRUŠAK ŠUTNJE
Grumo di silenzio

Pušekove poezije je Tvrtko Klarić, bački Hrvat, veliki poznavatelj bačkih ravnica i prijatelj bačkih Bunjevaca i Šokaca.

Pušek se u svojim pjesmama drži općih tema (posebno ljubavi) i općih mitologema (djeve, jadikovke, cvijeće, san, sjećanje itd.). Premda njegov opus čine kratki lirski fragmenti oni, poput mozaika, čine dijelove većih poetskih cjelina, te se može govoriti o stanovitoj epskoj crti u njegovoj poeziji. No, ljubav se kod Pušeka očituje ne samo kao tema već i kao pokretačka sila njegova pisanja.

Znakovito je da objavljena zbirka Pušekovih pjesama bilingvna, što će reći da je autorovo pjesništvo prikazano kroz talijanske izvornike i hrvatske prijevode njegovih pjesama.

Ovdje, međutim, počinje priča o aktualnosti Pušekova života i da Pušeka za bačke Hrvate?

Prema mišljenju prevoditelja njegovih pjesama, Pušeka

Četvrt milenija subotičke gimnazije (XVI.)

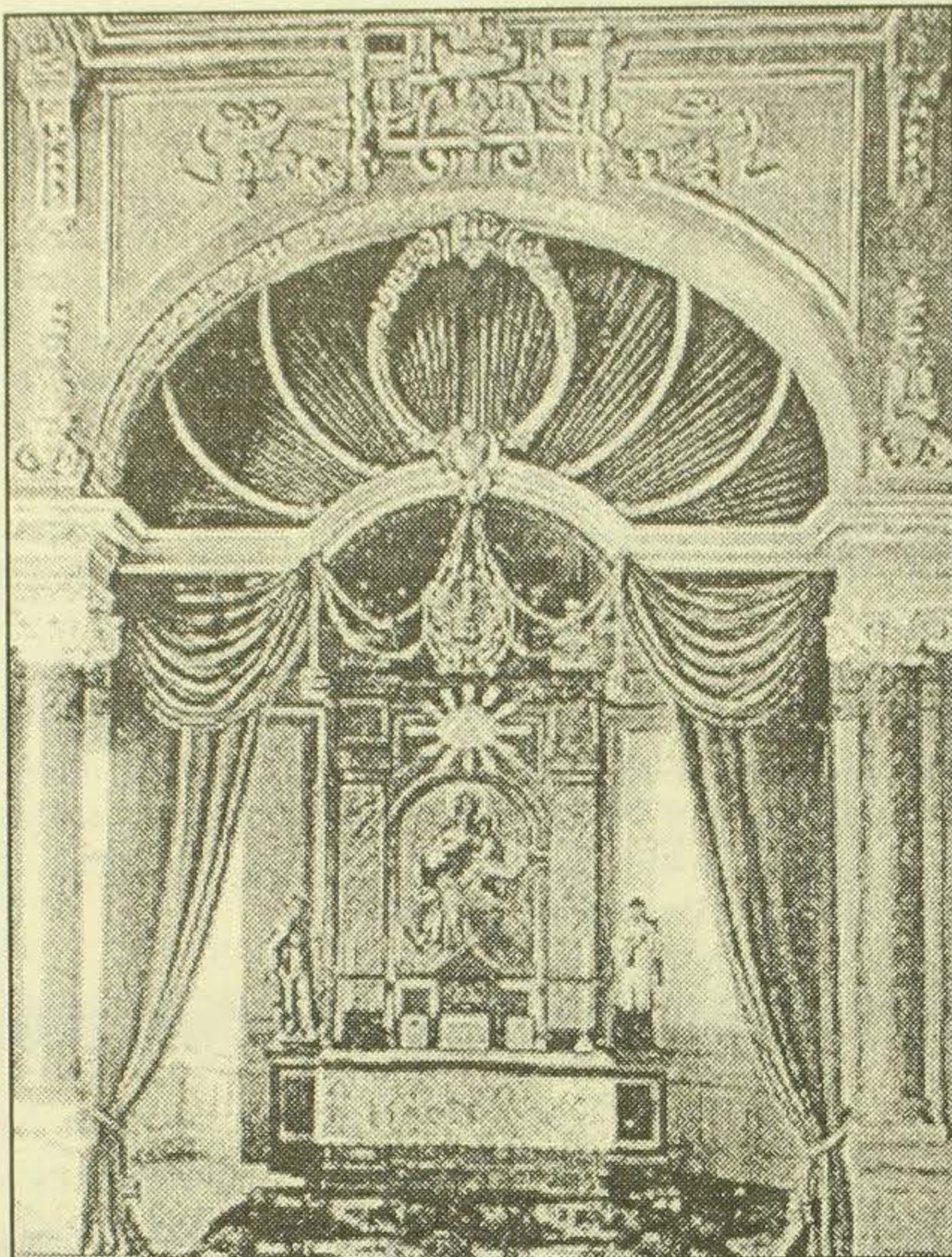
piše: Mr. Josip Ivanović

(nastavak iz prošlog broja)

Malo prije ukidanja gimnazije, odlukom Skupštine općine u Subotici se otvara 1971. godine Specijalizirana matematičko-lingvistička gimnazija. Ovaj manevar je učinjen praktično samo zato da se proširi broj mogućih mjesta u subotičkoj gradskoj gimnaziji. Prvi ravnatelj ove gimnazije bio je dr. Mátyás Horvát, a gimnazija je radila u zgradi Radničkog univerziteta u Subotici; već sljedeće, 1972. godine ova se gimnazija preseljava u zgradu nekadašnje Građanske škole, gdje radi sve do svog ukidanja. Iste godine je na mjesto ravnatelja ove gimnazije došla Jovanka Inić, koja je na toj dužnosti ostala do ukidanja gimnazija u školskom sistemu Jugoslavije.¹⁰¹

Reformom srednjih škola Vojvodine u Subotici su ukinute obje gradske gimnazije, a osnovana je takozvana Zajednička srednja škola „Moša Pijade” koja je radila u svoje dvije osnovne organizacije: „Bratstvo” i „Jedinstvo”. U zgradi gimnazije smještena je osnovna organizacija „Bratstvo”, a u zgradi bivše tehničke škole osnovna organizacija „Jedinstvo”. U ovoj školi su postojala samo dva razreda, dok su se III. i IV. razred završavali u odgovarajućim centrima takozvanog pozivnosmjerenog obra-

zovanja. U zgradi specijalizirane gimnazije otvoren je Centar usmjerenog obrazovanja za kadrove u društvenim djelatnostima „Svetozar Marković” koji je, na neki način, mada sasvim nezvanično, ostao nasljednik subotičke gradske gimnazije.

Gimnazijska kapela

Činilo se da ovime završava povijest subotičke gradske gimnazije, duga tada već čitavih 230 godina. Srećom, ipak nije bilo tako.

Tek nakon demokratskih promjena koje su počele nastupati, gimnazija se ponovno vraća u školski sistem Jugoslavije, pa tako i u Subotici kreće prva generacija gimnazijalaca školske 1990/91. godine u zgra-

di bivše građanske škole, gdje je zapravo radio Centar za obrazovanje kadrova u društvenim djelatnostima. Za početak ta se škola samo formalno nazivala Gimnazija „Svetozar Marković” za šta je i dobila suglasnost od nadležnih prosvjetnih vlasti, ali se istovremeno ipak vršila i plansko-programska preorijentacija na pravu gimnaziju.

Prvi ravnatelj ponovno uspostavljene gradske gimnazije bio je Béla Futó, koji je na ovu funkciju došao sa funkcije ravnatelja Centra - prethodnika gimnazije. Njegovim velikim zalaganjem a i jedinstvenošću nastavničkog kolektiva, nakon podosta peripetija, gimnazija se vratila u svoju bivšu zgradu na polugodištu školske 1991/92. godine, gdje i danas radi.

U gimnaziji postoje dva smjera: prirodno-matematički i društveno-jezički, baš kao što je to bilo i deceniju prije ukidanja gimnazije. U gimnaziji se radi na dva nastavna jezika: na srpskom i mađarskom nastavnom jeziku, a ima po 9-10 odjeljenja u svakom razredu, što znači oko 1200 učenika.

Zgrada gimnazije je u priličnoj mjeri obnovljena a čine se u tom pravcu i dalje veliki naponi. Subotička gimnazija ponovno izdaje svoje godišnje izvještaje, kako je to činila goto-

vo kroz sve vrijeme svoga postojanja.

U posljednje vrijeme preduzimale su se različite aktivnosti kako bi se prošle, 1997. godine, dostojno takvog jubileja, proslavila 250-ta obljetnica ove, Subotičanima veoma drage, društvene i kulturno-prosvjetne institucije.

Subotička gimnazija je kroz dugi period svoga postojanja pripremala za život i studije mnoge generacije subotičke omladine, u regiji pa i šire. Ona je davala (bez obzira na veoma skroman početak) odlično obrazovanje kao temelj za univerzitetske studije mladim generacijama od kojih je stasala inteligencija Subotice i njene okoline.

Odgojno-obrazovni rad u subotičkoj gimnaziji je kroz dugi period njenog postojanja polako i postupno evoluirao, tako da je danas dostignut veoma zavidan nivo toga rada, a čine se naponi oko toga da taj rad i dalje bude dostojan jedne ovako stare i značajne ustanove.

Subotička gimnazija je bila intelektualno srce grada i regije, ona je mjesto odakle se daju inicijative, kadrovi pa i početna materijalna podloga za otvaranje svih ostalih srednjih, pa i viših škola u Subotici i njenoj okolini. Njen kulturno-prosvjetni značaj odavno je prerastao ne samo njene okvire, nego okvire ovoga grada.

101 - Izvještaj za školsku 1971/72. godinu, navedeno u izvorima pod brojem 116.

AUTO - DELOVI
 Audi
RENAULT
 Rajić Dragutin
 SUBOTICA, P. Drapšina 14 (24) 553-262

Tel: 552-774

SALAŠ
 ZEMLJORADNIČKA ZADRUGA

CHARANT
 PREDUZEĆE ZA
 SPOLJNU I UNUTRAŠNJU
 TRGOVINU d.o.o.
 TRG OKTOBARSKE REVOLUCIJE 37
 SUBOTICA
 024/25-004 direktor
 27-002 komercijala
 29-042 maloprodaja
 23-537 magazin
 telefaks 024/26-719

**PLAST
 PRINT**
 ŠTAMPARIJA
 Preradovićeva 6

Iz sportske prošlosti Subotice

ZNAČAJNI SPORTSKI DOGAĐAJI U POVIJESTI (II.)

1848. – Buknuo je oslobodilački rat u Ugarskoj. Nastalo vrijeme Bachovog apsolutizma prekinulo je svaku sportsku i zabavnu aktivnost.

1861. – Učitelj plivanja János Páll podnio je molbu da ga za ljetnu sezonu ponovno angažiraju za učitelja plivanja na Paliću.

1865. – István Papp traži od grada da mu se dodijeli teren za održavanje tjelesnih vježbi u zavišću VI. gradskog kvarta.

1868. – U školama je tjelesno vježbanje postalo obvezatan predmet s 2 sata tjedno.

– István Papp postavljen za učitelja tjelovježbe u gimnaziji.

1869. – Prema zvaničnim podacima iz ovogodišnjeg popisa u subotičkom ataru je bilo blizu 1000 konja. Impozantno stanje za varoš koja je u vrijeme brojala oko 60.000 stanovnika.

1871. – György Rádics, profesor više gimnazije, nakladnik i vlasnik tjednika „Bácska“ (lička) u prvom broju, siječnja 1871., izvještava: „Nije su kod nas u ovo vrijeme popularna bila natjecanja u utrkivanju konja i hrtova, sada nam čudno o ovako nečem ne može se ni čuti. Sportisti su život počinje izumirati, ili su pak ljudi okupirani drugim brigama“ – vajka se Rádics.

– U gradskom vrtu (danas Dudova šuma) izgrađena je za ono vrijeme moderna streljana.

1876. – Šesnaestogodišnji Lajos Vermes, sin bogate veleposjedničke obitelji, sportski zanesenjak, putuje u Napulj s ciljem da tamo s originalnih grčkih skulptura prekopira (modelira) disk.

– Gyula Fehér je dionicu od Subotice do Palića prepješačio za 40 minuta, što je za ono vrijeme veoma dobar rezultat.

– 10. listopada osnovano je prvo sportsko društvo: „Szabadkai Korcsolyáz“ Egyesület“ („Subotičko klizačko društvo“). Statut Društva, koji sadrži 45 članaka, a potpisan od strane predsjednika Gyule Birkásy, odobren je od strane Ministarstva unutarnjih dijela 15. prosinca 1876. Društvo svoje ciljeve ističe u pet točaka: (1.) podizanje valjanog klizališta, (2.) osposobljavanje klizača početnika, (3.) organiziranje izleta na veće ledene površine, (4.) priređivanje klizačkih proslava i natjecanja, i (5.) organiziranje jednog do dva bala godišnje. Ciljevi očito svjedoče o modernom društvu.

1877. – Subotičanin Lajos Vermes na natjecanju u gimnastici u Budimpešti osvojio je prvu nagradu za vježbe na konju. Turnir je organizirao „Nemzeti Tornász Egyesület“ („Nacionalno gimnastičko udruženje“).

1878. – Na inicijativu Lajosa Vermesa u kolovozu je priredena prva javna atletska priredba u Segedinskim vinogradima (Kertvarošu) na obiteljskom imanju Vermesovih. Na ovoj priredbi Subotičani su se upoznali s diskom kojeg je Vermes izmodelirao u Napulju, kao i s ostalim rekvizitima. Onovremeni tisak među raznim natjecateljskim disciplinama pominje trkačke i bacačke, mačevanje, hrvanje i gimnastiku. Među akterima su mahom imena bogatih pojedinaca, uglavnom intelektualaca.

1879. – U gradskom vrtu između šest topola publici stoji na raspolaganju prostor za igranje lawn-tenisa, izvještava „Szabadkai közlöny“ („Subotički glasnik“).

– József Piroso, nadaleko poznati primaš, u povodu velikih utrka hrtova održanih u Almásu 10. studenoga u organizaciji „Bács-Bodrogmegyei egerasy egyesülete“ („Hrtarsko društvo Bačko-bodroške županije“) skladao je čuveni hrtarski čardaš u čast predsjednika Društva Jakabu Bajsai Vojnich s dubokim poštovanjem.

(nastavit će se)

Ante Zomborčević

Kulturna razglednica Subotice

SKC „SVETI SAVA“

U Srpskom kulturnom centru „Sveti Sava“ 15. travnja otvoreni su „Pesnički susreti“ pjesnika književnog kluba iz Titenika „Moravski tokovi“ i pjesnika kluba SKC „Sveti Sava“.

VESTIBIL GRADSKE KUĆE

U vestibulu Gradske kuće 11. travnja otvorena je izložba eksponata Nataše Filipović „Lampe od kovanog gvožđa i specijalnog papira“. Ovo je njezina treća izložba u ovoj kući, a samostalno je izlagala i u Novom Sadu. Nataša Filipović se bavi suvremenim designom, koje usavršava punih osam godina. Obilje izloženih eksponata na ovaj način stvaranja razlikuje od ostalih trendova. Umjetnica razotkriva tradicionalni način stvaranja, a sadašnja prikupacija joj je suvremeni pristup s praktičnom primjenom.

GALERIJA „FRANZER“

U Galeriji „Franzer“ 18. travnja otvorena je izložba slika akademskog slikara i akademika Mladena Srbinovića. Slike su tehnički ulja, na platnu velikog formata i s posebnim

koloritom ekspresionizma. Inače, Mladen Srbinović je profesor Likovne akademije u Beogradu. Izložbu je otvorio Bela Duranci, povjesničar umjetnosti.

LIKOVNI SUSRET

U Galeriji „Likovni susret“ 20. travnja otvorena je izložba fotografija Aleksandra Petrova: „Hilandar cvet nebeski“. Ovom izložbom Međuopćinski zavod za zaštitu spomenika kulture iz Subotice obilježio je osam stoljeća manastira Hilandara. Izložbu je otvorio Veselin Avdalović, dopredsjednik Skupštine općine Subotica.

GALERIJA „BUCKA-GÁNYÓ“

U galeriji „Bucka-Gányó“ 21. travnja otvorena je izložba slika na staklu László Dvorácskog pod nazivom „Don Kihotovnice“. Slike su u duhu manirizma hlebinske naivne škole. To su slike koje izvire iz magle zaborava našeg djetinjstva. Njegovi pecarosi, korpari i drvosječe žive u bajkama. Izložbu je otvorio likovni kritičar Slobodan Sanader.

Ramiz Rashiti

HIPOKRAT (II.)

Otac medicine

Kako je pažljivo promatrao i pratio svoje pacijente može se vidjeti u dvanaest „Povijesti bolesti“. Evo jednog primjera: „Pacijent po imenu Anaksion dobio je jaku groznicu, osjeća jake bolove sa desne strane grudnog koša i ima suhi kašalj bez ispljuvka. Mučila ga žeđ i imao je nesanicu. Imao je obilnu mokraću prirodne boje. Za tjedan dana groznica se pojačala u obliku znojenja, otežano disanje uz jak kašalj. Pustio mu je krv iz lakti – bolovi su popusili. Uz stalne obloge, nakon jedanaest dana, groznica se ublažila, kašalj postao blaži, a ispljuvak tečniji. Dvadeset sedmog dana jako se preznojio, da bi zatim groznica potpuno nestala, a pacijent je opet pravilno i normalno disao.“

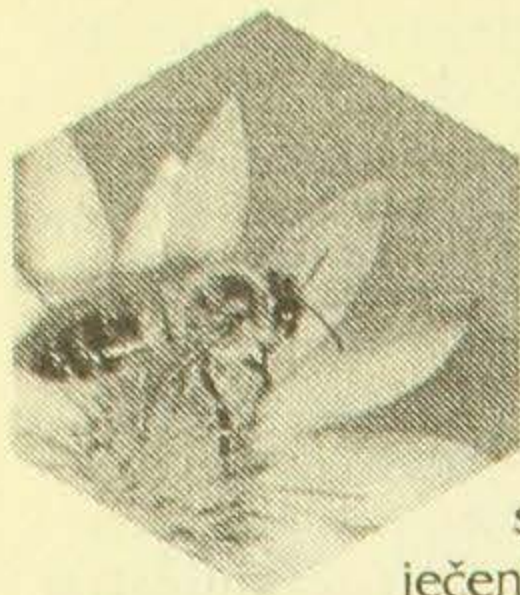
Na temelju ove „povijesti bolesti“, iznijete u skraćenom obliku, gdje je pacijent praćen skoro četiri tjedna, vidi se da je Hipokrat upotrebio samo obloge i puštanje krvi. Nije davao biljne ekstrakte protiv groznice, niti druge ljekovite biljke (isto ekstrakti). Bio je čvrstog uvjerenja da svaki ljudski organizam posjeduje sebi svojstvene obrambene mehanizme, koje treba podstaknuti, ali je uvijek bilo pitanje – na koji način? On je uglavnom uvodio specifične dijete, masažu, kupanje i umjereno sunčanje. Ako to nije uspijevalo, pribjegavao je tek tada jakim lijekovima ili posezao za skalpelom (operativnim zahvatom). Svojim učenicima stalno je ponavljao da „priroda zna što radi“.

Hipokrat se bavio i zagađenjem vode, zraka, životne sredine sela i grada, kao i okoliša, mada je sam živio u zdravijoj i čistijoj okolini za razliku od nas. Premda je u Grčkoj bilo dosta izvora i bunara, dosta je ljudi koristilo vodu iz jezera, pa čak i iz močvara. Hipokrat je smatrao da „stajanja voda u ljetu škodi žuci, a zimi dovodi do sluzavosti, promuklosti (nosa i grla), kao i do tvrdoće slezine“. Po njemu je najbolja izvorska, planinska voda. Od nje je jedino čistija kišnica. Voda iz izvora u stijenu je manje preporučljiva zbog vapnenaca i minerala. I bez poznavanja kemije i laboratorija, do svojih spoznaja dolazio je probajući vodu, koju su pili pacijenti, uz promatranja koje su najčešće bolesti u datom kraju.

I ne znajući za ultraljubičaste zrake, preporučao je samo jutarnje sunčanje, jer „jutarnje sunce čisti ljudski duh i organizam“. Vjerovao je i u utjecaj vjetrova, s obzirom iz kog su pravca. Najzdravije je stanovati u kućama izloženim istočnom vjetru. Kuće na padinama okrenute jugu manje su preporučljive, a one okrenute zapadu smatrao je izrazito nepovoljnim – nezdravim.

(nastavit će se)

Dr. Nenad Jakšić

Vrste meda

Prirodan pčeliniji med razvrstava se po različitim kriterijima. Po izvornom materijalu od kojeg je proizveden može biti nektarni i medljikovac. Po geografskom podrijetlu dijeli se na planinski i poljski. Po načinu dobijanja može biti: centrifugiran, kada se iz saća istrese centrifugom (tako dobiven med iz vrlo starih i crnih satova poprima tamnu boju i neprijatan okus i miris); cijeden (gnječeni) med dobija se od saća izrezanog iz primitivnih košnica (vrškara) na taj način što se saće stavi u kacu, izgnječi debelom drvenom oklagijom i pusti da se iscijedi u posudu, a zatim se procijedi. Kvaliteta ovakvog meda je lošija, jer sadrži primjese saća i polena. Med u saću ostaje u poklopljenim ćelijama saća; takav med je najzreliji, najčistiji i s najbolje očuvanim prirodnim svojstvima.

Po okusu i mirisu med može biti: sladak – opće uzev, skoro sve vrste meda su slatkog ukusa, ali mnoge među njima imaju manje ili više izražen specifičan okus i aromatičnost; gorak ili neprijatan – takvog je okusa med od pitomog i divljeg kestena, djelomice od duhana i dr., premda su za ishranu pčela potpuno dobri. Ljudi ovakav med nerado troše zbog nepostojanja navike.

Po botaničkom porijeklu med se dijeli na monoflorni, kada je sakupljen s jedne biljne vrste, i poliflorni – s različitih medonosnih biljaka.

Ante Zomborčević

Bosanski zlatni unikat na aukciji u Zagrebu

Numizmatička aukcija održana u Zagrebu 25. svibnja 1996. ostat će zapamćena po tome što je na njoj prodat jedan čuveni unikat – četverostruki dukat bosanskog kralja Stjepana Tomaševića.

Dukat je težak 14,05 g, a prečnik mu je 30 mm. Na aversu (lice) je lav okrenut ulijevo i natpis: MONETA AUREA REGIS STEPHANI, a na reversu (naličje) je bosanski kraljevski grb i natpis: GLORIA TIBI DEUS SPES NOSTRA.

Ovaj četverostruki dukat kralja Stjepana Tomaševića najrjeđi je i najcjenjeniji primjerak ovih prostora. Otkovan je u vremenu 1461.-1463., te predstavlja jedan od najljepših i najrjeđih primjeraka čak i u svjetskim razmjerima.

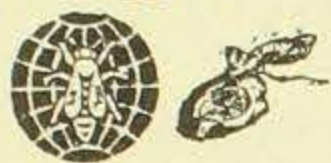
Primjerak je unikat, te su se o njemu raspredale raznovrsne priče i legende sve do vremena kada je pronaden tridesetih godina ovoga stoljeća. Pričalo se da je pretopljen, da je u Beogradu, da je u Sarajevu. Trag mu se ponovno gubi tijekom II. svjetskog rata. Sve to jednostavno nije bila istina. On je oduvijek resio zbirku svog nalaznika, te je nakon tolikih godina izišao na svjetlo dana. Predstavlja spomen hrvatstvu u Bosni i Hercegovini, kao i vladaru Stjepanu Tomaševiću koji ga je otkovao u njegovom stolnom gradu Jajcu.

Dukat je procijenjen na 150.000, a prodat za 235.000 kuna, odnosno za oko 67.000 DEM.

Ante Zomborčević

Svjetski sajam pčelarstva

BEEMARK

Svjetski sajam pčelarstva s pčelarskom burzom kao pratećom manifestacijom osnovan je u Beču 14. rujna 1989. godine s ciljem unapređenja daljnog razvoja pčelarstva, tehničko-trgovačke poslovne suradnje kao i angažiranje na organizaciji I. svjetskog sajma pčelarstva i Svjetske pčelarske burze krajem ovog stoljeća u mjestu osnivačke skupštine u Beču.

Od momenta osnutka do danas ova manifestacija je promovirana u više zemalja Europe i svijeta.

Ovaj put, predstavljanje Svjetskog sajma obaviti će se u Republici Hrvatskoj. Promocija će se održati 1. svibnja u primorskom gradiću Novom Vinodolskom, a prigodom proslave Dana grada i 710. godina Vinodolskog zakonika budući da isti govori o pčelarstvu i čini jednu od osnova ove velike manifestacije.

(a. z.)

Tóth-optika
SUBOTICA
Maksima Gorkog 26
Telefon: 551-045

RADNO VREME:
Radnim danom 9.30-12.00
16.30-19.00
Subotom 9.00-12.00

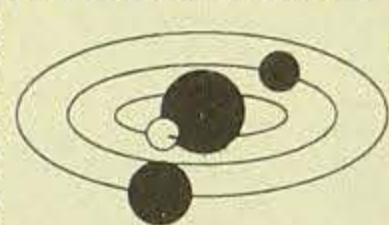
Prepisivanje očnih pomagala i davanje saveta za korišćenje istih, svakim radnim danom od 17.00-19.00

POSEBNE POGODNOSTI:
-10% popusta kod gotovinskog plaćanja
-plaćanje u više rata
-mogućnost žiralnog plaćanja

NAVRAĆATEL!
Čekamo Vas svaki dan od 12 do 22 (osim ponedjeljka).
MENI od 12 do 16 sati
PO POPULARNOJ CENI.

Prepariramo i druge kulinarske dukate (specijalitete).
ORGANIZIRAMO svadbe, prigodne svečanosti, poslovne ručkove, večere, razne godišnjice, godišnjica prvog poljupca, godišnjica... izmislite sami, nije teško, lepše je i lakše.
DOĐITE
Izvedite obitelj na nedeljni ručak bar jednom nedeljno.
SVAKE NEDELJE BUNJEVAČKA UŽINA.
PRIJATNO!
Prošetajte do PRERADOVIĆEVE 4.

DUKAT - I
KAFANA
KAFANA KAVÉHÁZ

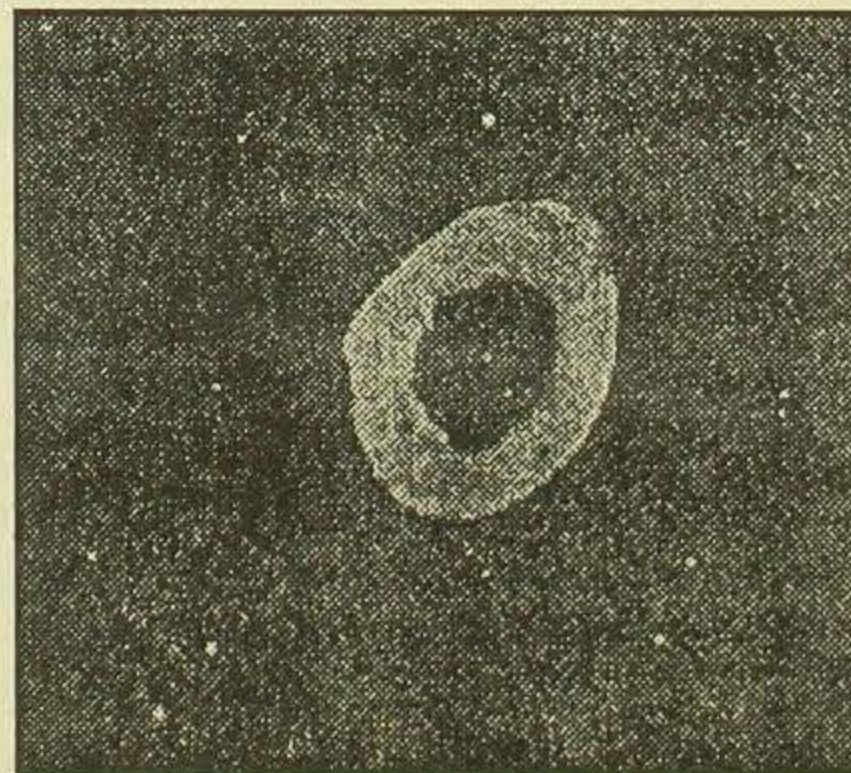

Svemir 14

Galaksije

Centrifugalna sila u svakoj točki nekih galaksija izazvana rotacijom uravnotežuje se centripetalnom silom, koja ovisi od mase i njenim rasporedom u galaksijama. Spiralne galaksije vrte se brže od eliptičnih. Ako promatramo dio zvijezda u galaksijama, dobivamo njihov spektar različitih ugaonih brzina. Mjereći veličinu i raširenost tih spektralnih linija možemo provjeriti mase sporo vrtećih i stacioniranih sustava zvijezda. NGC 4486 je za sada najmasivnija poznata galaksija i to eliptična i tipa EO s tisuću milijardi sunčevih masa.

Naš mjesni sustav galaksija s Mliječnim putom čini 17, a možda i više članova. Spiralne, nepravilne II i I II, patuljaste, eliptične...: naša galaksija Sb ili Sc, Veliki Magelanov oblak II, Mal Magelanov oblak II, Sistem u Skulptoru I II, Sistem u Fornaksu I II, NGC 6822 II, NGC 147 E3, NGC 185 E1, NGC 224 (Andromedina magl.) Sb, NGC 205 E5, NGC 221 E2, IC 1613 II, NGC 598 Sc,

Planetarna maglina M 57 u sazviježđu Lire

Sistem Lav I I II, Sistem Lav II I II, Sistem u Zmaju I II, Sistem u Malom Medvjedu I II,... S južnih geografskih širina golim okom se mogu zapaziti Veliki i Mali Magelanovi oblaci udaljeni od nas 160.000 s. g. Oni ne samo da su najbliži našoj galaksiji, već su njome povezani s emisijom vodika i helija koji ne samo našem Mliječnom putu udahnuju mladost, nego prožimajući cijeli Svemir iznova i iznova (plinovi) ga obnavljaju. Pomenuti most bi bolje mogli promatrati iz Andromede. Veliki Magelanov oblak posjeduje veliki broj plavih super giganata, neki 10.000 sjajniji od Sunca, HD 33579 ili S Doradus zvijezda je sjajnija od Sunca oko 1.000.000 puta i apsolutnog sjaja -10 na m. 1. Ima i puno plinovitih maglina, najpoznatija 30 Doradus (Tarantula) u njoj se 23. II 1987. javila supernova 4,5 magnitude iz zvijezde 12 magnitude Sanduleak -69 202 koja je nestala, a njena (zvijezde) dva pratioca na udaljenostima 3 i 1,4 ugaone sekunde ostala, za sada. Pomenuta je maglina i najveća poznata difuzna maglina. Prečnici takvih maglina u našoj galaksiji iznose do 20 svjetlosnih godina, a 30 Doradus preko 600 s. g. Ako bi se našla na mjestu magline u Orionu, ona bi zahvatila čitavo sazviježđe, a sjaj bi joj izazvao sjenu na Zemlji.
(nastavit će se)

Lazar Francišković

Komšija (V.)

Komšijanje u usamljenim salašima (II.)

Uzeću primer Skenderovićevi – Lešini s Vanteleka (1.), koji su početkom ovog vika od dida Ivana naslidili oko 160 lanaca, a sinu Antun za vrlo kratko vreme uvećo na oko 200 lanaca zemlje. Na toliko zemlje imali su po dvadesetak radni konja, sa šišadi- (2.) i omadima, po stotinjak komada rogate marve i po 200-250 svinja s oko dvadesetak krmača. Ledina njim je bila na oko 8 arca. Nuz velik salaš s nekoliko soba imali su malu kuću. Komšijaši su spavali u košari, u jednoj ćoši su imali krevet, a di su dvojca spavali su „na sprat“; govedari i svinjari su spavali u porici.

Da bi na tako velikoj ledini mogli puštit josag da pase, a da je ne moraju ograditi skupom ogradom, opkopali su je jendekom dubokim oko 1 metera, otprilike i toliko širokim, a iskopanu zemlju su izbacili na drugu stranu od ledine. Na vrhu zemlje, visinom oko 1 metera, ukopali su stupove i s dvi pomoćnice (3.) jedno ispod druge ogradili svu ledinu po duljini. Iz ovako „ogrđene“ ledine josag nije mogao izać napolje i nisu ga morali čuvati. Na mistinačud su prolazili kolima napravili su kapije i tako došli jeptinu ograđenu velikom ledinu. Svakog prolića su jendek očistili – iz njega su izbacili zemlju koju je vremenom nano vitar – popovo su ogradili stranice jereka, da budu usprsto (4.). Ko i na svakom većem salašu i Lešini su imali po nekoliko pulina, koji su bili dobri čuvari na ledini i uvenog josaga.

Na velikim usamljenim salašima radilo se na velikom. Poznat je slučaj Neste Koilovića Frajta, koji je na velikom gojio (5.) ranjenike (6.). Imo je obore za oko 600 svinja, i znao za godinu dvared ugojit po toliko ranjenika. Za ovaki poso se došlo spremio ranom i ljudima. Di je toliko tušta svinja, tu su često prinudna klanja, a da meso ne mora vardat (7.) posebno ne u karkuli, napravio je u dračovoj šumici ledaru (8.) u kojoj je čuvo meso prinudno zaklanog ranjenika – dok ga ne rasproda il ljudi ne pojou. Kod njega je radilo više ljudi, pa su u sezoni nediljno klali po jedno ranjenika – to su obično bile muštre (9.). Kad kogod što-

god radi na veliko, taj veliko mož zaraditi a i rdavo proč. Nisu brez razloga naši preci divanili: „Na svinjama mož svinjski zaraditi, al i svinjski izgubiti“. Tako je jedne godine prošo i Nesto Frajto kad su ranjenici bili na dobroj cini, pa je za novce od nji kupio veliku kuću na sprat, na Somborskom putu ćošu priko puta „Sarvaša“ (10.), u kojoj i danas živi Frajtin naslidnik.

Ovaki salaši su imali manu da su komšije bile prilično daleko, tu i tamo i po nekoliko dulji, pa kad su bili upućeni jedni na druge tribalo je vrijeme da se ode po kaku pomoć il što god uzajmi. Istina, take komšije su ritko bili upućeni jedni na druge, jel su to maom bili imućniji ljudi, koji su uglavnom imali sve od sersama (11.) i sermaja (12.) šta njim treba. Na ovakim salašima su odranjivali tušta josaga, pa onda i dosta radne snage i za to nisu bili nužni za mobu, sve su sami mogli poraditi. Zato su vrlo ritko imali potrebu za mobom.

I ovako usamljeni salašari su poštivali svoje komšije, iako su oni često bili udaljeni jedni od drugi. Pridnost il mana, kako se uzme, ovaki salaša bila je i tom da komšije nisu toliko visile jedni kod drugi. Usamljeni salaši nisu imali česte goste, al su zato bili

izloženi neželjnim posutama, posebno u vreme kad kuruzi narastu. Čerez tog su usamljeni salašari morali čuvati imovinu s dobrim vaškama, koje su tako rasporedili po salašu da se niko ne mož uvuć (13.), a da koji od kero-va ne osti il ne vidi. Vaške su uveče puštali s lanca, a svezli i ujtru. Ovake salaše su posiciivali sitni lopovi – kokošari (14.). U dosta usamljeni salaša kogod je bio lovas il su imali pušku (s dozvolom) „za svaki slučaj“. Kokošari i kojekaki vandrovači su prilazili kroz velike kuruze za dana i zagledali salaš, da bi se noćom sasvim približili i probali uć u njega. Na meti njim je bio tavan i košinjac. Bili su huncuti da jedan zavara vaške, a da se drugi uvuće u košinjac, da u džak natrpa pileža il da s tavana skine koju šunku il polu (15.) slanine. Liti, kad su veliki kuruzi, vandrovači su tiskali na salaš i često su noćom vaške ostile da je kogod blizo i lajali su na njega. U takim slučajima dosta je bilo puknut

puškom u ajer i da se „dotični“ oma pridomisi i udalji od salaša. U novije vreme tog je bilo zdravo ritko, al se pripovidalo da su kad god u vreme bečara lopovi znali noćom izvest konje iz košare il kravu iz volarice (16.), pa su ljudi više vodili računa da tako što god spriče – „bolje je spričiti neg lićiti“.

(nastavit će se)

Alojzije Stantić

MANJE POZNATE RIČI

- (1.) O tom mi je pripovido Nestika Skenderović – Lešo, sin Antuna i unuk Ivanov, sad živi na salašu na Verušiću. Didinstvo Lešino je na Vanteleku (Pavlovac)
- (2.) šišadi – ždribe
- (3.) pomoćnica – ode: dračova oblica oko 5 meteri
- (4.) usprsto – uspravno
- (5.) gojiti – tovititi, poticati da se nešto udeblja (josag; polivat led vodom da se smrzavanjem udeblja...)
- (6.) ranjenik – tovljenik
- (7.) vardat – nepotrebno trošiti
- (8.) iskopana jama (il u podrumu) duboka najmanje 2,5-3 metera debelo pokrivena trskom i zemljom, u koju su zimi uneli nekoliko lotra leda na kojem su liti čuvali snježni sav led se nije istopio do novog leda.
- (9.) muštra – jalovo svinče; ranjenik koji ide, ne „meće“ na se (sporo se tovi, burla, pritura, po rani)
- (10.) Sarvaš – kadgodašnja mijana u kući na ćoši Somborskog puta i Zagrebačkog sokaka, posiciivali su je svinjari. Firma je imala nacrtnog roगतog jelena (mađarski: szarvas)
- (11.) sersam – alat
- (12.) sermaj – poljoprivredna oprema: plug, sijačica, roljka (valjak)...
- (13.) uvuć se – ode: neprimetno uć, prikrast se
- (14.) kokošari – lopovi koji su krali pilež
- (15.) pola (slanine) – polovina (stranica) slanine
- (16.) volarica – štala za roगतu marvu

NUDIMO:

AgriS
Subotica

- sredstva za zaštitu bilja
- semensku robu
- ručni poljoprivredni aiat
- WAP perači i usisivači

STRUČNI SAVETI

Petefi Sandora 9, Tel./fax: (024) 556-228

NAJZAD I OVA JE

БОРБА

Београд, Четвртак 16. април 1998. □ LXXVI □ Број 106 □ Цена 2 дин. □ Директор и главни и одговорни уредник др Живорад Ђорђевић

POSTALA OD SKORA
NOVINA OD RESPEKTA.

JER, NOVA JOJ JE CIJENA 2 DINARA. BAŠ KAO I ŽIGU.

Gemini - commerce
SUBOTICA, Lenjinov park 1/II, ☎ 551-093, 552-087
KANCELARIJSKI MATERIJAL I PRIBOR

Kutak sluđenih

Čekanje, ali sada Vlade

Međusobna se, a dirljiva, čekanja u nas nastavljaju. Drama raste. Ne strahujemo do usijanosti. Jedni odavdje, inače dobro poučeni od onih s vrha vlasti o tomu kako to ne treba pregovarati, su se čelnici tako osilili te pozvali Vlast ne pregovore. E sad, oni drznuto zovu, a sluđeno nema već dulje vrijeme predstavnika Vlade za stolom autonomaša. Pitamo se bez čuda, s temeljnim manjinskim i prepoznatljivo isključivim autonomaskim (zli jezici rekli bi republikanskim) senzibilitetom, kako to da tamo nema Vlade. Ona čak ni ovoga puta nije našla za shodno niti pismeno odgovoriti. Kao da je, recimo, nema. Ili, rečeno lirski, kao da ne postoji. A znamo, tj., tegobno osjećamo, da je ima. A možda bi bilo bolje da je nema.

Bunjevačka narodna pripovitka
Zabilježio i obradio: Balint Vujkov

Ide ne ide, ne valja

Dva stara komorata nisu se vidili valjda i po čovčijeg vika. Zadi-
dačili već duboko kad će se na jednom proštenju pružit zgoda da se
opet nađedu. Jedan cilog vika sušio grlo, nikad nije pio, drugi se pića
nikad nije manjivo.

Pijanac vidi da je komorat niki ošantavio, pa pita:

- Pa kako je?
- Ne ide, pa stane.
- Baš tako?
- Samo tako. A kod tebe?

Pijanac pokaziva palcom u grlo:

- Ide, ide, pa nestane.

Kazivao: Marko Vojnić - Pulak, Subotica

Iz starog
tiska

ŠPORT

Dotle je igrao

nogomet dok sam sebi nije slomio vrat

Uvik smo tvrdili da je nogomet opasna igra, a da je toliko opasna ni sami nismo znali. Na prime Bačkini igrači redom lome vratove. Već su se oženili ili u najmanju ruku virili. Još Netoj se na duže držao. Znao se je izvuć iz najopasnijih situacija, ali ga je sudbina i njega najzad snašla. Dobro igraču i valjanom čovečuljku naše najiskrenij saučešće. Čudj nas jedino to, što učitelj i voda ovi igrača Gavro Čović još nikako nije slomio vrat. I gleda da on bolje zna driblovati nego njegovi igrači

(„Bunjevačko žackalo“, 5. travnja 1940)

NAMA JE DOVOLJNO DA ZNATE ZA NAS

FUNERO

PRIVATNO POGREBNO PODUZEĆE

- Subotica, Karađorđev put 2
☎ 55-44-33 (danonoćno)
- Bajmok, JNA 3
(u cvečari „Mariška“)
☎ 762-024 (danonoćno)
- Palić, Jo Lajoša 18
(u cvečari „Orhideja“)
☎ 752-759
- Horgoš, Borisa Kidriča 7
☎ 792-202 (danonoćno)

Mudrost

Tuš

Nije pametno u spavaćici (pižami) otići pod tuš. Bez obzira je li voda topla ili hladna. No vrijedno je ipak provjeriti. Konačno, jednom se živi!

SVE NAPOLAK

Skupili se ukućani oko majkinog kreveta. Zet već pripraviо marinsku sviću. Majka zinila, oči privrnila. Božem prosti, para se s dušom, kad najedared đipi:

- Av dico, al bi ja poila jedan fanak.

A zet će:

- Bože, majko, saberite se već. Dovršite jedared kad već štogod počmete. Nemojte sve napolak ostavit.

DIDA UMRO OD FRAĆKE

Dva derana se sigrali na groblju, kad naišla sarana. Znadu dica red, stali i oni sa sigrom, skinili šepice. Majka u povorki žali:

- Dida moj zašto si me ostavio, a joj. Al umro si lako a joj. Ta prnila ti duša ko tica na grani, a joj.

Kako jedan od derana nije baš dobro razumio, šaplje onom drugom:

- Šta kaže, od čega je umro?

A ovaj mu šapne:

- Ta koliko sam ja razumio od fraćke.

B.F.